

ЗАЛУУЧУУДЫН ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖИХ ТУХАЙ ХУУЛЬ ХЭРЭГЖИЖ БАЙГАА ТАЛААРХ ТҮРГЭН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

2021

ЗАЛУУЧУУДЫН ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖИХ ТУХАЙ ХУУЛЬ ХЭРЭГЖИЖ БАЙГАА ТАЛААРХ ТҮРГЭН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

Энэхүү тайлан, зөвлөмжийг Монголын Залуучуудын Эвсэл ТББ-аас хамтран хэрэгжүүлдэг Европын холбооны санхүүжилттэй “Бүгд залуусын төлөө, Залуус бүгдийн төлөө” төслийн хүрээнд боловсруулав.

Тайлан бичсэн: Б.Болорсайхан

Мэдээлэл цуглуулсан: Т.Амарзаяа, Г.Чинзориг

Оролцсон: Т.Пүрэвжав, Ц.Очгэрэл

Улаанбаатар хот. 2021 оны 10 дугаар сар.

Энэхүү тайлан нь судлаачийн хувийн байр суурь, судалгаагаар олсон үр дүнг тусгасан ба ямарваа нэгэн байгууллагын албан ёсны байр суурийг илэрхийлэхгүй болно.

Түргэн үнэлгээний хураангуй

Монголын Залуучуудын Эвсэл ТББ нь 2015-2021 оны хооронд Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хуулийг батлахаас хэрэгжүүлэх хүртэлх үйл явцад идэвхтэй оролцож ирсэн билээ. Ийнхүү ажиллахдаа жил бүр залуучуудын асуудлыг хөндөн хэлэлцэж, жилийн хугацаанд юунд анхаарч ажиллах талаар олон талын ялгаатай бүлгийн төлөөллийг оролцуулан, иргэний нийгэм, хувийн хэвшил, төрийн алба гэсэн салбарыг хамарч, чуулдаг юм. Уг жишгийн дагуу Монголын Залуучуудын Өдрийг тохиолдуулан 2021 оны 08 сарын 26-ны өдөр “Залуучуудын Иргэний Нийгмийн Долоодугаар Чуулган”-г *“Бодлогод оролцоцгооё: Залуучуудын хөгжлийг дэмжих нь”* урианы дор амжилттай зохион байгууллаа.

“Залуучуудын Иргэний Нийгмийн Долоодугаар Чуулган”-г Монголын Залуучуудын Эвслийн хамтран хэрэгжүүлдэг Европын холбооны санхүүжилттэй “Бүгд залуусын төлөө, Залуус бүгдийн төлөө” төслийн дэмжлэгтэйгээр зохион байгуулав. Иргэний нийгмийн орон зайг тэлэх, залуучуудын үзэл бодлоо илэрхийлэх, утга учиртай оролцоог хөхүүлэн дэмжиж буй Европын Холбоо болон хамтрагч байгууллагуудад талархахын ялдамд, чуулганы үр дүн, чуулганаас гарсан зөвлөмж болоод түргэн үнэлгээний тайланд дурдагдсан байр суурь, боловсруулсан зөвлөмж нь дээрх байгууллагуудын албан ёсны байр суурийг илэрхийлэхгүй гэдгийг цохон тэмдэглэе.

Энэ жилийн чуулганы онцлох давуу тал нь зөвхөн чуулганы сэдвийн хүрээнд хэлэлцүүлэг өрнүүлж, зөвлөмж боловсруулахаас гадна 2017 онд батлагдаж, 2018 оноос хэрэгжиж эхэлсэн “Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль”-ийг хэрхэн хэрэгжиж байгааг судалсан, чанарын аргаар түргэн үнэлгээг хийж холбогдох үүрэг хүлээгч этгээдэд гардуулахыг зорьсонд байв.

Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль хэрэгжиж байгаа талаарх түргэн үнэлгээ хийхэд тус хуулийн 3, 25 дугаар зүйл хэрэгждэг, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24 дугаар зүйл заримдаг байдалтай хэрэгждэг, 23 дугаар зүйл хэрэгждэггүй; 4 дугаар зүйл хэрэгжиж байгаа нь санхүүжүүлэх эх үүсвэрийг орхигдуулсан, Залуучуудын хөгжлийг дэмжих санг байгуулахаас илүүтэйгээр хандив, хэрэгцээнд суурилсан байдлаар, нэг бол тухайн төрийн болон захиргааны байгууллагад хуваарилсан улсын, эсвэл орон нутгийн төсвөөр өөр үйл ажиллагаатай хавсран гүйцэтгэх туршлага байгааг сайтар судлах шаардлагатай байна.

Ялангуяа Хүүхдийн төлөө санг байгуулах шийдвэр гаргасан ч одоог хүртэл Залуучуудын хөгжлийг дэмжих санг байгуулаагүй, энэ талаар ямарваа нэгэн санал, санаачилга өрнөөгүй нь манай улсын нийт хүн амын 31.7 хувь, хөдөлмөрийн насны хүн амын 49.2 хувийг 15-34 насны залуучууд эзэлж байгаа өнөө цагт бодлого, шийдвэрээ хэрэгжүүлэх улс төрийн хүсэл зориг дутмаг байна гэж дүгнэлээ.

Засгийн газар, яамд, агентлаг, Засаг даргын хамтын ажиллагаа, уялдаа холбоо, хичээл зүтгэл, нэгдсэн бодлогоор уг хуулийг хэрэгжүүлэхээр зорих нь ач

холбогдолтой болохыг ганцаарчилсан болон бүлгээр ярилцахад олон төлөөлөгч онцолж байлаа.

Энэхүү хуулийн талаарх олон нийтийн ойлголт, мэдлэг дутмаг байхаас гадна залуучуудын иргэний нийгмийн төлөөлөл – төрийн бус байгууллага, хүний эрх хамгаалагч, хувь хүний тухайд тэр бүр хэрэглэж үзээгүй, хөдөлмөр эрхлээгүй, хөгжлийн бэрхшээлтэй, сургууль завсардсан залуучууд гол төлөв суралцах, хөдөлмөр эрхлэх талаас анхаарч байжээ.

Залуучуудын хөгжлийн төвийн үйл ажиллагааг тогтворжуулахад арга зүйн туслалцаанаас гадна хангалттай санхүүжилт шаардлагатай байдаг бол залуучуудын оролцоог нэмэгдүүлэхийн тулд ялгаатай нийгмийн бүлэг тус бүрийн оролцоог бүх шатанд хангах, татан оролцуулах, оролцож дадтал дэмжих, чадавхжуулах шаардлагатай байна. Мөн хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангахын тулд бодлогын түвшинд дүрэм, журам боловсруулах, батлахын зэрэгцээ хангалттай төсөв чухал байгааг үнэлгээнд оролцогчдын зүгээс онцолж байлаа. Үүнтэй уялдан дараах байдлаар түргэний үнэлгээний үр дүнд тулгуурлан зөвлөмжийг боловсруулсан юм.

Зөвлөмж

Монгол Улсын Засгийн газарт:

1. Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хуулийг 2018 оноос мөрдөж эхэлсэн ч одоог хүртэл тус хуулийн үзэл баримтлалын суурь – хэрэгжих үндэс болсон Залуучуудын хөгжлийг дэмжих санг байгуулаагүй учир хууль дээдлэх ёсыг эрхэмлэн даруй байгуулах, түүний үйл ажиллагаа болон санхүүгийн тайланг улирал бүр залуучуудад нээлттэй, ээлтэй, ил тод байдлаар хүргэх;
2. Тус хуулийн зүйл, заалт нэг бүрд хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт боловсруулан, ашиглах;
3. Тус хуулийн зүйл бүрийг хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа, тооцоо хийх, жил бүр шинэчилдэг байх;
4. Дотоодын хууль тогтоомжийн дагуу эн тэргүүнд яамд, агентлаг нэг бүр Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн холбогдох заалтыг чанд биелүүлэх, Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газар хэрхэн биелүүлж байгааг ил тод тайлагнах;
5. Төрөөс залуучуудын хөгжлийг дэмжих, тэр дундаа хувь хүний хөгжил; боловсрол, соёл, урлаг, спорт, шинжлэх ухаан; эрүүл мэнд; хөдөлмөр эрхлэлт; аюулгүй амьдрах, хөгжих орчин гэсэн чиглэлээр дэмжихдээ улирал бүр зарцуулах хүний, санхүүгийн, техникийн хангалттай нөөцийг оновчтой хуваарилж, тайлагнаж хэвших, үр дүнг хянах-шинжлэх, үнэлэх, суралцах;
6. Залуучуудын оролцоог дэмжих тэр дундаа нийгмийн хөгжилд залуучуудын оролцоог дэмжих; залуучууд шийдвэр гаргах үйл ажиллагаанд оролцох, нөлөөлөл үзүүлэх; сайн дурын ажилд оролцох оролцоог дэмжих; хүмүүнлэгийн ажилд оролцох оролцоог дэмжих улирал бүр зарцуулах хүний, санхүүгийн,

техникийн хангалттай нөөцийг хуваарилж, тайлагнаж хэвших, үр дүнг хянах-шинжлэх, үнэлэх, суралцах.

ЗАЛУУЧУУДЫН ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖИХ ТУХАЙ ХУУЛЬ ХЭРЭГЖИЖ БАЙГАА ТАЛААРХ ТҮРГЭН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

Нэг. Үнэлсэн үйл явц. Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль хэрэгжиж байгааг түргэвчлэн үнэлсэн тайланг боловсруулахдаа Монгол Залуучуудын Эвсэл ТББ-аас бэлтгэсэн “Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль хэрэгжиж байгааг түргэн үнэлэх аргачлал”-ын дагуу боловсруулав. Ийнхүү ажиллахдаа:

- Ганцаарчилсан болон бүлгийн ярилцлага: Төрийн бус байгууллага, төрийн болон орон нутгийн алба хаагчид, Засаг дарга, Залуучуудын хөгжлийн төв, агентлагийн төлөөлөлтэй ганцаарчлан болон бүлгээр ярилцах;
- Албан хүсэлтээр авсан нэмэлт мэдээлэл: Тухайн хуулиар үүрэг хүлээсэн төрийн холбогдох байгууллагаас албан хүсэлтээр мэдээлэл хүсэх, тэдгээр байгууллагаас өгсөн хариу, мэдээлэл, хуулийг бодит амьдралд хэрэгжүүлж байгаа үүрэг хүлээгчдээс ирүүлсэн хариултад тулгуурлах;
- Цахим асуумж: Урьдчилан бэлтгэсэн, сонгох хариулт бүхий санал асуулга авах;
- Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль хэрэгжиж байгааг хянах хуудас бөглөх байдлаар 2021 оны 8-10 дугаар сарын хооронд үнэлсэн болно.

Хоёр. Үнэлгээний хязгаарлалт. Монголын Залуучуудын Эвсэл ТББ-ын зүгээс тус үнэлгээг 2021 оны 8-9 дүгээр сард хийхээр төлөвлөж, Мэдээллийн ил тод байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай хуулийн дагуу төрийн холбогдох байгууллагаас мэдээллийг өөрийн хүссэн хэлбэрээр лавлан авахаар зорьсон билээ. Үүрэг хүлээгч бүрээс хүсэлтийн дагуу нэмэлт мэдээлэл, хариуг бүрэн авахаар зорин 10 дугаар сар дуустал сунгаж ажиллахад хүрсэн юм. Мөн коронавируст халдвар (КОВИД-19) цар тахлын улмаас талуудын байр суурийг сонсох, ганцаарчлан уулзах, бүлгээр ярилцах боломж хязгаарлагдмал, орон нутагт хүрч ажиллах, төлөөлөх (хувийн хэвшил дэх залуучуудыг хамруулах) бололцоо дутмаг байсныг анхаарах нь зүйтэй. Иймээс үнэлгээгээр олж авсан үр дүнг цаашид дэлгэрүүлэн судлах, нарийвчлах шаардлагатай ажээ.

Гурав. Ганцаарчилсан болон бүлгийн ярилцлага, санал асуулга

Үнэлгээний хугацаанд залуучуудын оролцоо, хөгжил рүү анхаарч ажилладаг 5 төрийн бус байгууллага, 4 аймгийн төв, 11 сумын залуучуудын хөгжил, оролцооны чиглэлээр ажилладаг мэргэжилтэн, сонгуульт албан тушаалтантай ярилцжээ. Ярилцлагын дүнг нэгтгэхэд:

Иргэний нийгэм¹:	Төрийн алба²:
• Хуулийг мэднэ, баталснаас хойш тэр бүр хэрэглэж үзээгүй; • Төрийн байгууллага зарим зүйл дээр мэдээлэл асуудаг, оролц гэдэг; • Мэдээллийн ил тод байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай хуулийг гол төлөв ашигладаг; • Иргэний нийгмийн салбар дотроо л үйл ажиллагаа явуулдаг бусад салбарыг сайн мэдэхгүй; • Залуучуудын хөгжлийг дэмжих сан ажиллавал хууль хэрэгжих боломжтой болно.	• Хуулиа сайн мэднэ, хэрэгжүүлж ажилладаг; • Улс төрийн нөлөөтэй халаа сэлгээ ихтэй; • Залуучууд Мэдээллийн ил тод байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай хуулийг гол төлөв ашигладаг; • Мэргэшсэн хүний нөөц дутмаг, мэдээлэл, харилцаа холбооны технологи, түүнд нэвтэрсэн байдал сул; • Залуучуудын хөгжлийн төвүүд үйл ажиллагаа явуулах хангалттай төсөвгүй; • Залуучуудын хөгжлийг дэмжих сан ажиллах ёстой.

Цахим асуумжид оролцсон 72 хүний хариултыг ерөнхийлөн дүгнэвэл:

- Хууль тогтоомжийн хэрэглээний талаарх мэдлэг дунд;
- Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн хэрэгжилт дунд, огт хэрэгждэггүй гэх үндэслэл бага, гэхдээ сайтар хэрэгжүүлэх, хийх зүйл их бий;
- Залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын болон байгууллагын үйл ажиллагааны сайн мэдэхгүй, Залуучуудын хөгжлийн төвөөр очдоггүй, цөөхөн очдог;
- Залуучуудын хөгжлийн төвөөс зохион байгуулж байсан хамгийн оновчтой гурван үйл ажиллагаанд залуучууд руу чиглэсэн сургалт, зөвлөгөөг зонхилон сонгосон;
- Залуучуудын хөгжлийн төвөөс зохион байгуулж байсан хамгийн оновчгүй гурван үйл ажиллагаагаар хаалттай, сайн мэдээлэлгүй, юу хийх ёстой, ямар үр дүнтэй ажиллах, ажилладаг нь тодорхойгүй, ажилладаг хүмүүс, хийдэг үйл ажиллагаа нь тогтвортой биш хэмээн хариулжээ.

Монголын Залуучуудын Эвслээс жил бүр зохион байгуулдаг Иргэний нийгмийн залуучуудын чуулганы зөвлөмжийг Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн дагуу боловсруулан, төрийн үүрэг хүлээгч талуудад гардуулахдаа тухай чуулганы сэдэв, хөндсөн асуудалтай уялдуулан бэлтгэдэг туршлагатай ажээ. Ийнхүү чуулахдаа боловсруулсан зөвлөмжийг агуулгаар нь нэгтгэн үзвэл:

- Хууль тогтоомж, журам батлах, нэмэлт өөрчлөлт оруулах, бодлогын түвшинд нөлөөлөх;
- Гуравласан харилцааг бэхжүүлэх, хөгжүүлэх (Төрийн болон төрийн бус, олон улсын байгууллага);
- Залуучуудын хөгжил, ээлтэй орчин бүрдүүлэх төсөл, хөтөлбөрүүдийг дэмжих;
- Залуучуудын оролцоог бүх түвшинд бүрэн дүүрэн хангах.

¹ Залуучуудын чиглэлээр ажилладаг төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагааг дэмждэг, оролцдог, үйлчлүүлдэг гишүүд, сайн дурын ажилтны төлөөллийг ойлгоно.

² Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хэлтэс, Залуучуудын хөгжлийн төвд ажилладаг алба хаагч, төрийн улс төрийн албан тушаалтныг ойлгоно.

Хүснэгт №1. Монголын Залуучуудын Эвслийн Залуучуудын иргэний нийгмийн жил бүрийн чуулганы сэдэв

2015	Залуучуудын иргэний нийгмийн анхдугаар чуулган: Залуучууд + Оролцоо => Өөрчлөлт
2016	Залуучуудын иргэний нийгмийн хоёрдугаар чуулган: Залуучууд + Оролцоо => Хөгжил
2017	Залуучуудын иргэний нийгмийн гуравдугаар чуулган: Залуучуудын оролцоо => Хөгжлийн төлөөх түншлэл
2018	Залуучуудын хөгжлийн дөрөвдүгээр чуулган: Залуучуудын хөгжлийн төлөөх түншлэлийг бэхжүүлье!
2019	Залуучуудын хөгжлийн үндэсний тавдугаар чуулган: “Хүчээ нэгтгэе: Залуучуудын манлайлал”
2020	Залуучуудын иргэний нийгмийн зургадугаар чуулган: Залуусаа сонсоцгооё: Цар тахал бидний амьдралд
2021	Залуучуудын иргэний нийгмийн долоодугаар чуулган: Бодлогод оролцоцгооё: Залуучуудын хөгжлийг дэмжих нь

Дөрөв. Албан хүсэлтээр авах нэмэлт мэдээллийг дараах байдлаар тус хуулийн агуулгын дагуу Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль хэрхэн хэрэгжиж байгааг үнэлэхийн тулд үүрэг хүлээгч нэг бүрээр хүслээ. Үүнд:

Улсын Их Хурал	1. Залуучуудын хөгжлийг хангахаар тодорхойлсон төрийн бодлого, шийдвэр; 2. Залуучуудын хөгжлийн үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах төсвийг баталсан шийдвэр, тусгасан хувь хэмжээ; 3. Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавьсан тайлан;
Засгийн газар	1. Тус хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.5, 8.1.6-д заасан агуулга, хөтөлбөрийг зохицуулсан журам, түүнийг баталсан тогтоол; 2. Тус хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.3, 8.3, 8.4-д заасан залуучуудад цэргийн мэргэжил олгох журам, түүнийг баталсан тогтоол; 3. Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.4-т заасан залуучуудын нийгэм, улс төрийн оролцоо, нас, сэтгэхүй, бие бялдар, түүх соёлын хөгжлийг судлахад чиглэсэн залуучууд судлалыг хөгжүүлэхээр хэрэгжүүлсэн Шинжлэх Ухааны Академийн арга хэмжээний он оны тайлан; 4. Тус хуулийн 11.1.9, 11.3-т заасан цагаар хөдөлмөр эрхлэх журам, түүнийг баталсан тогтоол; 5. Тус хуулийн 18 дугаар зүйлийг хэрэгжүүлсэн он оны тайлан 6. Тус хуулийг хэрэгжүүлсэн бүх шатны Засаг дарга нарын он оны тайлан; 7. Засгийн газар жил бүрийн 3, 9 дүгээр сард танилцуулдаг Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн биелэлт;
Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар	Хууль тогтоомж, тогтоол, шийдвэрийн биелэлттэй холбогдуулан: 1. Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам; 2. Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар; 3. Залуучуудын хөгжлийн үндэсний зөвлөл; 4. аймаг, нийслэлийн засаг даргын дэргэдэх салбар зөвлөлийн зүгээс Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газарт ирүүлсэн Залуучуудын хөгжлийн дэмжих тухай хуулийн хэрэгжилтийн 2017 оноос хойших тайлангуудыг хууль тогтоомж, тогтоол, шийдвэрийн хэрэгжилтийг тайлагнах хүснэгт дэх мэдээллийн хамт авах
Барилга, хот байгуулалтын яам	1. Тус хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.1-т заасан орлоготой нь нийцсэн, уян хатан төлбөрийн нөхцөлөөр орон сууц худалдаж авах, түрээслэх, зорилтот бүлгийн залуучууд, залуу гэр бүлийг орон сууцжуулах хөтөлбөр хэрэгжүүлсэн 2017 оноос хойших он оны тайлан;
Батлан хамгаалах яам	1. Тус хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.3-т заасны дагуу цэргийн мэргэжил олгох сургалтад хамрагдсан 18-27 насны залуучуудын тоо (2018-2021 он байдлаар);

	2. Тус хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.3-т заасны дагуу сайн дурын үндсэн дээр цэргийн мэргэжил олгох сургалтад хамрагдсан 18-27 насны эмэгтэйчүүдийн тоо (2018-2021 он байдлаар); 3. Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.4, 9.3-т заасан багц цаг нөхөн тооцох журам, түүнийг баталсан тушаал; 4. Тус хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.2-т заасны дагуу залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран хэрэгжүүлсэн, цэргийн насны залуучуудын цэргийн алба хаах хүсэл, эрмэлзлийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн нөлөөллийн арга хэмжээний 2017 оноос хойших тайлан;
Боловсрол, шинжлэх ухааны яам	1. Тус хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1, 8.2-т заасан хөтөлбөрт тавих нийтлэг шаардлага, түүнийг баталсан тушаал; 2. Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.4, 9.3-т заасан багц цаг нөхөн тооцох журам, түүнийг баталсан тушаал; 3. Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.5-т заасны дагуу Боловсролын зээлийн сангаас олгох оюутны хөгжлийн зээлд хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр хамруулсан дээрх хуулийн 8.1.3 дахь заалт, 8.3 дахь хэсэгт заасан цэргийн мэргэжил олгох сургалтад хамрагдсан, их, дээд сургуульд элсэн суралцах болзол хангасан залуучуудын тоо (2018-2021 он байдлаар); 4. Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.1, 9.1.2, 9.1.3-т заасан хөтөлбөрийг хэрэгжүүлсэн он оны тайлан; 5. Тус хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.1-д заасан их, дээд сургууль, коллеж, мэргэжлийн боловсролын байгууллагын суралцагчийг харьяалал харгалзахгүй эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд хамруулах ажлыг их, дээд сургууль, коллеж, мэргэжлийн боловсролын байгууллагын суралцагчийг харьяалал харгалзахгүй эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд хамруулах ажлыг зохион байгуулсан он оны тайлан; 6. Тус хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.4-т заасан залуучуудад гэр бүл төлөвлөлт, бэлгийн болон нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн мэдлэг, зан үйлийг төлөвшүүлэхэд чиглэсэн сургалт, нөлөөллийн үйл ажиллагааг зохион байгуулсан он оны тайлан.
Гадаад харилцааны яам	1. Тус хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.5-д заасны дагуу гадаад улсад өндөр технологи, нарийн мэргэжил, ур чадвар эзэмшсэн залуучуудыг эх орондоо ажиллахыг дэмжих хөтөлбөрийг хэрэгжүүлсэн тайлан;
Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам	1. Тус хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1, 8.2-т заасан хөтөлбөрт тавих нийтлэг шаардлага, түүнийг баталсан тушаал; 2. Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.4, 9.3-т заасан багц цаг нөхөн тооцох журам, түүнийг баталсан тушаал; 3. Тус хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.3, 6.1.4, мөн 15.2-т заасан сайн дурын ажилд оролцсон цагийг бүртгэж, баталгаажуулах журам, түүнийг баталсан тушаал; 4. Тус хуулийн хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.4, 8.5-д заасан бүтээлийг сонгон шалгаруулах журам, түүнийг баталсан тушаал; 5. Тус хуулийн 20 дугаар 20.1.4, 20.2-т заасан мэдээллийн сан бүрдүүлэх журам, түүнийг баталсан тушаал; 6. Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.5-т заасны дагуу Боловсролын зээлийн сангаас олгох оюутны хөгжлийн зээлд хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр хамруулсан дээрх хуулийн 8.1.3 дахь заалт, 8.3 дахь хэсэгт заасан цэргийн мэргэжил олгох сургалтад хамрагдсан, их, дээд сургуульд элсэн суралцах болзол хангасан залуучуудын тоо (2018-2021 он байдлаар); 7. Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.1, 9.1.2, 9.1.3-т заасан хөтөлбөрийг хэрэгжүүлсэн он оны тайлан; 8. Тус хуулийн 9.6, 9.7-д заасан үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж, залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хэрэгжүүлж, залуучуудын хөгжлийг дэмжих сангаас санхүүжүүлсэн он оны тайлан; 9. Тус хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.1-д заасан их, дээд сургууль, коллеж, мэргэжлийн боловсролын байгууллагын суралцагчийг харьяалал харгалзахгүй эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд хамруулах ажлыг их, дээд сургууль, коллеж, мэргэжлийн боловсролын байгууллагын суралцагчийг

	харьяалал харгалзахгүй эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд хамруулах ажлыг зохион байгуулсан он оны тайлан; 10. Тус хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.4-т заасан залуучуудад гэр бүл төлөвлөлт, бэлгийн болон нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн мэдлэг, зан үйлийг төлөвшүүлэхэд чиглэсэн сургалт, нөлөөллийн үйл ажиллагааг зохион байгуулсан он оны тайлан; 11. Тус хуулийн 11 дүгээр зүйлд заасан үйл ажиллагааг зохион байгуулсан он оны тайлан; 12. Тус хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.1-т заасан орлоготой нь нийцсэн, уян хатан төлбөрийн нөхцөлөөр орон сууц худалдаж авах, түрээслэх, зорилтот бүлгийн залуучууд, залуу гэр бүлийг орон сууцжуулах хөтөлбөр хэрэгжүүлсэн он оны тайлан; 13. Тус хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.2, 12.1.3, 12.1.4, 12.1.5-д заасан үйл ажиллагааг зохион байгуулсан он оны тайлан; 14. Тус хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.2-т заасны дагуу залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран хэрэгжүүлсэн, цэргийн насны залуучуудын цэргийн алба хаах хүсэл, эрмэлзлийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн нөлөөллийн арга хэмжээний 2017 оноос хойших тайлан.
Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	1. Тус хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.2, 12.1.3, 12.1.4, 12.1.5, 12.2-д заасан үйл ажиллагааг хэрэгжүүлсэн он оны тайлан;
Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрлэлийн яам	1. Тус хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.4-т заасны дагуу малчин залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлсэн он оны тайлан;
Эрүүл мэндийн яам	1. Тус хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.1-д заасан их, дээд сургууль, коллеж, мэргэжлийн боловсролын байгууллагын суралцагчийг харьяалал харгалзахгүй эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд хамруулах ажлыг их, дээд сургууль, коллеж, мэргэжлийн боловсролын байгууллагын суралцагчийг харьяалал харгалзахгүй эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд хамруулах ажлыг зохион байгуулсан он оны тайлан; 2. Тус хуулийн 10.1.1, 10.1.2, 10.1.3, 10.1.5, 10.1.6, 10.2-д заасан арга хэмжээг хэрэгжүүлсэн он оны тайлан; 3. Тус хуулийн 10.1.4-т заасан залуучуудад гэр бүл төлөвлөлт, бэлгийн болон нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн мэдлэг, зан үйлийг төлөвшүүлэхэд чиглэсэн сургалт, нөлөөллийн үйл ажиллагааг зохион байгуулсан он оны тайлан.

Мэдээллийн ил тод байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай хуулийн дагуу өөрийн хүссэн хэлбэрээр буюу цар тахлын үед халдвар хамгаалал сахих үүднээс цахим шуудан ашиглаж, файлаар бэлдсэн мэдээллээ илгээхийг давхар хүссэн нь залуучуудын хөгжилд чухал хувь нэмэртэй, мэдээлэл авах, хайх эрхийг баталгаажуулсан хууль зүйн баталгааг хэрхэн хэрэгжүүлж байгааг давхар нягталсан юм. Монголын Залуучуудын Эвслийн 2021 оны 8 дугаар сарын 9-ний өдрийн дээр дурдсан “Албан хүсэлтээр авах нэмэлт мэдээлэл”-ийн хүснэгтэд дурдсан мэдээлэл тус бүрийг албан тоотын дагуу үүрэг хүлээгч бүрээс илгээхийг хүсэж, хариу ирүүлсэн явцыг дор хүснэгтлэн харуулав.

Албан бичгийн №	Он сар өдөр	Үүрэг хүлээгч	Хүсэлтэд хариулсан нь
21/18	2021.08.09	Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Л.Өлзийсайхан	2021 оны 9-р сарын 8-ны өдрийн албан бичгээр хариу илгээсэн.

21/12	2021.08.09	Монгол Улсын Ерөнхий сайд Л.Оюун-Эрдэнэ	2021 оны 10-р сарын 25-ны өдрийн байдлаар хариу илгээгүй.
21/09	2021.08.09	Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газрын дарга Ц.Нямдорж	2021 оны 8-р сарын 23-ны өдрийн ХЭГ-2097 дугаар бүхий албан бичгээр Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам руу шилжүүлэн хариу өгөхийг үүрэг болгосон.
21/10	2021.08.09	Батлан хамгаалахын сайд Г.Сайханбаяр	Төрийн нууцтай холбоотой тул мэдээлэл өгөх боломжгүй хэмээн утсаар мэдэгдсэн.
21/16	2021.08.09	Барилга, хот байгуулалтын сайд Б.Мөнхбаатар	2021 оны 8-р сарын 24-ний өдрийн албан бичгээр хариу илгээсэн.
21/11	2021.08.09	Боловсрол, шинжлэх ухааны сайд Л.Энх-Амгалан	2021 оны 9-р сарын 1-ний өдрийн албан бичгээр хариу илгээсэн.
21/17	2021.08.09	Гадаад харилцааны сайд Б.Батцэцэг	2021 оны 9-р сарын 16-ны өдрийн албан бичгээр хариу илгээсэн.
21/14	2021.08.09	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны сайд А.Ариунзаяа	2021 оны 8-р сарын 24-ний өдрийн албан бичгээр хариу илгээсэн.
21/15	2021.08.09	Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Х.Нямбаатар	2021 оны 8-р сарын 17-ны өдрийн албан бичгээр хариу илгээсэн.
21/19	2021.08.09	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрлэлийн сайд З.Мэндсайхан	2021 оны 10-р сарын 25-ны өдрийн байдлаар хариу илгээгүй.
21/13	2021.08.09	Эрүүл мэндийн сайд С.Энхболд	2021 оны 9-р сарын 16-ны өдрийн албан бичгээр хариу илгээсэн.

Нийтийн албаны үйл ажиллагаанд төвлөрүүлэн цуглуулж байгаа мэдээлэл нь төсөв зарцуулан бүрдүүлдэг тул хувь хүн, улсын нууцад хамаарахаас бусад тохиолдолд иргэдэд ил тод, нээлттэй, хүртээмжтэй, чөлөөтэй, ойлгомжтой түгээх шаардлагатай билээ. Монгол Улсын Ерөнхий сайд нь Залуучуудын хөгжлийн үндэсний зөвлөлийн тэргүүн учир Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хуулийг хэрхэн хэрэгжүүлж байгаа талаар мэдээллийн санг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын зүгээс Засгийн газрын 2020 оны 12 дугаар сарын 9-ний өдрийн 206 дугаар тогтоолын хавсралт “Бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилт болон захиргааны байгууллагын үйл ажиллагаанд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх нийтлэг журам”-ыг чанд мөрдөх замаар бүрдүүлэх, танилцуулах шаардлага байгааг илтгэж байна.

Энэхүү журмын 1 дүгээр хавсралтад “Бодлогын баримт бичиг, хууль тогтоомж, тогтоол, шийдвэрийн хэрэгжилт, байгууллагын үйл ажиллагааг тайлагнах хугацаа”-г заахдаа Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар хууль тогтоомжийн биелэлтийн явцыг жил тутам Засгийн газарт 3, 9 дүгээр сард танилцуулахаар үүрэг ногдуулжээ. Үүний зэрэгцээ Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар тухайн үүргийг 2017 оны 3 дугаар сарын 15-ны өдрийн 89 дүгээр Засгийн газрын тогтоолын хавсралтын дагуу өнгөрсөн хугацаанд ногдуулж, хэрэгжүүлэх ёстой байжээ. Иймээс Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газар нь Улсын Их Хурал 2017 оны 5 дугаар сарын 18-ны өдөр хэлэлцэн баталсан Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн биелэлтийн талаар тус хуульд заасан үүрэг хүлээгч – холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллага, Засгийн газрын агентлаг, аймаг, нийслэлийн Засаг даргын хийсэн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээг нэгтгэн авсан байх ёстой.

Мөн Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам, Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар, Залуучуудын хөгжлийн үндэсний зөвлөл, аймаг, нийслэлийн засаг даргын дэргэдэх салбар зөвлөлийн зүгээс Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газарт ирүүлсэн Залуучуудын хөгжлийн дэмжих тухай хуулийн хэрэгжилтийн 2017 оноос хойших тайланг өмнө дурдсан журмын 6 дугаар хавсралт – “Хууль тогтоомж, тогтоол, шийдвэрийн хэрэгжилтийг тайлагнах хүснэгт”-ээр авч нэгтгэсэн, тухайн жилийн 3, 9 дүгээр сард Засгийн газарт танилцуулсан, 4, 9 дүгээр сард Улсын Их Хурал, Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар, Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн Ажлын албанд хүргүүлсэн байх ёстой.

Өөрөөр хэлбэл Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар нь Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн биелэлтэд хяналт тавиагүй, дээр дурдсан холбогдох этгээдэд танилцуулах, хүргүүлэх үүргээ биелүүлээгүй, иргэний мэдээлэл хайх, хүлээн авах эрхийг эдлүүлэхгүй, эс үйлдэхгүйгээр саад учруулж байх магадлалтай байна.

Засгийн газраас Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хуульд тусгайлан заасан 7 төрлийн мэдээлэл хүсэхэд огт хариулаагүй байгаа нь Шинжлэх Ухааны Академи, Засаг дарга нараас тайлан авч, мэдээлэл бүрдүүлдэг эсэхэд эргэлзэж байна. Засгийн газар нь хуульд заасан хугацаанд хариулаагүй (2021 оны 8 дугаар сарын 9-ний өдрөөс 10 дугаар сарын 25-ны өдөр хүртэлх хугацаанд), хүссэн хэлбэрээр мэдээлэл ирүүлээгүй зэргээр Мэдээллийн ил тод байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэхгүй байгааг анхаарвал зохино.

Мэдээллийн ил тод байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлд заасны дагуу хүсэлтэд дурдсан мэдээлэл тухайн байгууллагын эзэмшилд байгаа эсэх, байхгүй тохиолдолд холбогдох байгууллагад нь 2 хоногийн дотор шилжүүлж, энэ тухай хуулийн этгээдэд мэдэгдээгүй нийтлэг зөрчлийг Засгийн газар, Хууль зүй, дотоод хэргийн яам³, Гадаад харилцааны яам⁴ зэрэг төрийн байгууллага гаргажээ.

Батлан хамгаалах яамны зүгээс дээр хүснэгтэд дурдсаны дагуу 4 төрлийн мэдээлэл хүссэн ч “Төрийн нууцтай холбоотой тул мэдээлэл өгөх боломжгүй” гэж ерөнхий тайлбартайгаар ямар ч мэдээлэл ирүүлээгүй нь өмнөх газар, яамдын нэгэн адил Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан ёсоор хууль дээдлэн ажиллахгүй, нууцад хамаараагүй мэдээллийг өгөх үүргээ биелүүлэхгүй байгаагийн жишээ болно.

³ ХЗДХЯ-ны 2021 оны 8 дугаар сарын 17-ны өдрийн 4/3527 дугаар бүхий албан бичигт: “...Залуучуудын хэрэгжилттэй холбоотойгоор Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны зүгээс “Залуучуудын хөгжлийг дэмжих үндэсний хөтөлбөр”-ийн биелэлтийн тайланг жил бүр гарган Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яаманд хүргүүлдэг. Иймээс чиг үүргийн дагуу уг асуудалтай холбоотой мэдээллийг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамнаас авна уу...” гэжээ. Үүнээс харахад хууль тогтоомжийн биелэлттэй холбоотой мэдээлэл хүсэхэд үндэсний хөтөлбөрийн тайланг дурдсан төдийгүй тайланг (тухайн байгууллагын эзэмшилд байгаа мэдээлэл) өөр яамнаас авахаар чирэгдэл учруулж байна.

⁴ ГХЯ-ны 2021 оны 9 дүгээр сарын 16-ны өдрийн 11/4090 дугаар бүхий албан бичгээс: “...Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн 11.1.5-д “Гадаад улсад өндөр, технологи, нарийн мэргэжил, ур чадвар эзэмшсэн залуучуудыг эх орондоо ажиллахыг дэмжих хөтөлбөрийг гадаад харилцааны болон залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран хэрэгжүүлэх” заалтын хүрээнд тус яамнаас хөтөлбөр хэрэгжүүлээгүй болохыг үүгээр мэдээлж байна.” гэжээ. Үүнийг хуульд заасан хугацаанд хариулаагүй, хугацаа сунгах шаардлагагүй мэдээллийг удааж хариулсан муу жишээ гэж болно.

Тодруулбал, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамнаас Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.4, 9.3-т заасан мэдээллийг хуваалцаж байгааг харьцуулан үзэх боломжтой.

Тус хуульд өөрөө заагаагүй бол мэдээллийг хүсэлт гаргасан хуулийн этгээдэд 7 хоногийн дотор өгөх, шаардлагатай гэж үзвэл нэг удаа 7 хоногоор сунгах боломжтой ч төрийн байгууллагаас тус хугацааг тэр бүр анхаарахгүй байна. Нөгөө талаас Засгийн газрын 2020 оны 206 дугаар тогтоолын дагуу мэдээллээ боловсруулахгүй, хянаж-шинжлэхгүй, үнэлэхгүй, тайлагнахгүй алдаа дутагдал түгээмэл байгааг зохих төрийн байгууллагаас нарийвчлан нягталбал зохино.

Төрийн байгууллагын дотоод зохион байгуулалт, төрийн алба хаагчийн хандлагаас хамаарч хэрэгжилт хангалтгүй байх, мэдээлэл ил тод, хүртээмжтэй байх үүргийг төрийн байгууллагаас сайтар анхаарахгүй байгааг нийт 105 хуулийн 26 нь хэрэгждэггүй туршлагаас тодорхойлон 2016 онд онцолсон байна.⁵ Хожим иргэний оролцоог баталгаажуулсан хууль тогтоомжийн хэрэгжилт ямар байгааг 2018 онд судлахад иргэний оролцооны зохицуулалт бүхий 109 хуулийн 308 хэсэг, заалтаас 30 хувь нь хэрэгжиж, 44 хувь нь хагас хэрэгжиж, 26 хувь нь огт хэрэгжихгүй байжээ.⁶ Өнөөдөр хүртэл иргэний оролцоог хангах урьдач нөхцөл – мэдээллийн ил тод байдлыг хангаагүй нь залуучуудын утга учиртай оролцох бололцоог боомилдог муу туршлага, хүнд суртал, чирэгдэл төрд байсаар байгааг харуулав.

Тав. Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай Монгол Улсын хууль хэрэгжиж байгааг хянах хуудас

Энэхүү хуулийг хэрэгжүүлж байгааг үнэлэхээр хянах хуудас хуудас бөглөх бүрд гол төлөв гарч байгаа үр дүнг дор тоймлон оруулав. Тухайн хуулийн зүйл нэг бүрд тусгайлан хамаарах мэдээллийг дэлгэрүүлэн бэлдлээ. Үүнд:

- i. Тус хуулийн зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаггүй;
- ii. Тус хуулийн зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаггүй;
- iii. Тус хуулиар шинээр зохицуулах шаардлагатай харилцаа байгааг тодруулахаас илүүтэй бүрэн хэрэгжүүлэх, хянаж-шинжлэх, үнэлэх шаардлагатай байна.

⁵ МУЕТГ, ШХА-ийн Иргэдийн оролцоо төсөл, Монголын хуульч эмэгтэйчүүдийн холбоо, Монгол Улсын хүчин төгөлдөр хууль, холбогдох захиргааны хэм хэмжээний актад тусгасан төрийн байгууллага, нутгийн өөрөө удирдах байгууллагаас шийдвэр гаргахад иргэдийн оролцоог хангах аливаа зохицуулалтын өнөөгийн хэрэгжилтийн байдалд хийсэн үнэлгээ, УБ, 2016 оны 9 дүгээр сар. 59-60 дахь тал.

⁶ ХЗДХЯ, ШХА-ийн Иргэдийн оролцоо II төсөл, Хохирогчийн эрхийн судалгааны төв, Монгол Улсын хуулиуд дахь иргэний оролцооны талаархи зохицуулалтын хэрэгжилтэд хийсэн хяналт шинжилгээ, УБ, 2018 оны 3 дугаар сар. 16-18 дахь тал.

Биелж байгааг ногоон, заримдаг байдлаар биелж байгааг шар, биелээгүй зүйл, заалтыг улаан, мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй хэсгийг саарлаар тэмдэглэж, хянах хуудсыг бөглөсөн дүнгээ нэгтгэвэл:

- Хэрэгждэг: 3, 25 дугаар зүйл;
- Заримдаг хэрэгждэг: 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24 дугаар зүйл;
- Огт хэрэгждэггүй: 23 дугаар зүйл;
- Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй⁷: 4 дугаар зүйл байлаа.

ХЯНАХ ХУУДАС № 1	
1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт 1.1. Энэ хуулийн зорилт нь төрөөс залуучуудын хөгжлийг дэмжих эрх зүйн үндсийг тогтоож, нийгмийн хөгжилд оролцох залуучуудын оролцоо, эрх, үүргийг тодорхойлохтой холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.	
Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Залуучуудын чиглэлээр тусгайлан хариуцсан төрийн байгууллага, агентлаг байгуулсан эсэх	Тийм. Засгийн газраас 2016 онд Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газрыг байгуулсан.
Тэдгээр байгууллага чиг үүргээ хэрэгжүүлэх хангалттай төсөвтэй эсэх	Заримдаг. Үнэлгээнд оролцогчдын зүгээс харилцан адилгүй байр суурийг илэрхийлсэн.
Тэдгээр байгууллага чиг үүргээ хэрэгжүүлэх хангалттай хүний нөөцтэй эсэх	Заримдаг. Үнэлгээнд оролцогчдын зүгээс харилцан адилгүй байр суурийг илэрхийлсэн.
Тэдгээр байгууллага чиг үүргээ хэрэгжүүлэх хангалттай мэргэшсэн эсэх	Заримдаг. Үнэлгээнд оролцогчдын зүгээс харилцан адилгүй байр суурийг илэрхийлсэн.
Засгийн газар, яам, агентлаг, нийслэл, аймаг, сум, дүүргийн Засаг дарга нар энэ хуулийг хэрэгжүүлэх уялдаа холбоо сайн ажилладаг эсэх	Заримдаг. Үнэлгээнд оролцогчдын зүгээс харилцан адилгүй байр суурийг илэрхийлсэн.
Тус хуулиар шинээр зохицуулах шаардлагатай харилцаа байгаа эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй

⁷ Холбогдох төрийн байгууллагаас мэдээлэл ирүүлээгүй, хэрэгжиж байгаа эсэхийг шууд илэрхийлэх мэдээлэл ил тод, нээлттэй биш, эсвэл үнэлгээнд оролцогчдын зүгээс энэ талаар мэдэхгүй байсан хэсгийг тэмдэглэв.

Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй
---	------

ХЯНАХ ХУУДАС № 2	
2 дугаар зүйл. Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль тогтоомж 2.1. Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ. 2.2. Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.	
Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Тус хуульд хориг тавьсан эсэх	Үгүй.
Тус хуультай холбоотой Үндсэн хуулийн цэцэд гомдол шийдвэрлэсэн эсэх	Үгүй.
Тус хуулийн үзэл санааг үгүйсгэсэн, эсвэл зөрчилдсөн агуулга бүхий хууль тогтоомж байдаг эсэх	Тийм. Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хууль, түүний холбогдох зохицуулалтыг цаашид судлах шаардлагатай..
Тус хуультай 2017 оноос хойш баталсан хуульд зөрчилдсөн хэм хэмжээ байдаг эсэх	Тийм. Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хууль, түүний холбогдох зохицуулалтыг цаашид судлах шаардлагатай.
Дотоодын хууль тогтоомждоо нийцүүлэн шаардлагатай дүрэм, журмаа боловсруулсан эсэх	Заримдаг. Боловсруулж батлаагүй баримт бичиг бий.
Тус хуульд нэмэлт өөрчлөлт орсон, нэг бол шинэчлэн найруулсан эсэх	Үгүй.
Дотоодын хууль тогтоомжоос гадна залуучуудын чиглэлээр үүрэг хүлээсэн олон улсын гэрээ, санаачилгад нэгдсэн эсэх	Тийм. Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай конвенц, Эдийн засаг, нийгэм, соёлын эрхийн тухай конвенц, Хүүхдийн эрхийн тухай конвенц зэрэг хүний эрхийн тулгуур гэрээ, түүний нэмэлт протокол, Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын холбогдох конвенц багтана.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Заримдаг хэрэгждэг заалт бий.

ХЯНАХ ХУУДАС № 3	
3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ 3.1. Энэ хууль Монгол Улсын иргэн 15-34 насны залуучуудын хөгжил, оролцоог дэмжихэд үйлчилнэ.	
Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Хууль тогтоомжид тусгайлан заасан насны доод хязгаар байдаг эсэх: • Иргэний харьяалалтай болох • Сургуульд заавал сурах • Цагийн ажил эрхлэх • Бүтэн цагийн ажил эрхлэх • Хүнд аюултай хөдөлмөр эрхлэх • Сонгууль өгөх • Нэр дэвших • Бэлгийн харилцаа зөвшөөрөх • Хэрцгий, хүчирхийлэлтэй, эсвэл садар самуун агуулгад нэвтрэх • Согтууруулах ундаа хэрэглэх • Мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөлөх бодис хэрэглэх • Цэргийн алба хаших • Төрийн алба хаших • Гэмт хэрэгт хариуцлага хүлээх • Шоронд хорих • Цаазаар авах ял ногдуулах • Гэрлэх • Өмчлөх • Гэрээ хэлцэл байгуулах • Зохиогчийн эрх эзэмших • Цахим сүлжээнд нэвтрэх • Үүрэн холбооны дугаар авах • Эцэг эхийн зөвшөөрөлгүй мэс засал, ажилбарт орох, эмнэлгийн үйлчилгээ авах • Эцэг эхийн зөвшөөрөлгүй гэрээ орхих • Шүүхэд мэдүүлэг өгөх • Оршин суух газраа сонгох • Эцэг эх салахад саналаа хэлэх • Паспорт авах • Өөрөө гомдол гаргах, шүүхэд хандах • Нэр, иргэний харьяалал, гэр бүл, үрчлэлт, асран хамгаалал солих • Өөрийн биологийн гарал үүслийг мэдэх • Өв залгамжлах • Дансаар гүйлгээ хийх • Холбоо байгуулах эсвэл нэгдэх • Шашин сонгох • Шашны сургуульд сурахаар сонгох • Шашны бүлэгт нэгдэх • Хуулийн этгээд байгуулах • Аж ахуй эрхлэх	Тийм. Монгол Улсын Үндсэн хууль, Хүүхдийн эрхийн тухай хууль, Боловсролын тухай хууль, Хөдөлмөрийн тухай хууль, Сонгуулийн тухай хууль, Эрүүгийн хууль, Иргэний хууль, Архидан согтуурахтай тэмцэх тухай хууль, Тамхины хяналтын тухай хууль, Цэргийн албаны тухай хууль, Цэргийн алба хаагчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль, Төрийн албаны тухай хууль, Гэр бүлийн тухай хууль, Газрын тухай хууль, Иргэний хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Харьяатын тухай хууль, Улсын бүртгэлийн тухай хууль, Эрүүл мэндийн тухай хууль, Донорын тухай хууль, Төр, сүм хийдийн харилцааны тухай хууль, Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хууль гэх мэт

18 наснаас өмнө цэргийн албанд татахгүй байх заалт байдаг эсэх	Тийм.
18 насан хүрээгүй хүнийг зэвсэгт мөргөлдөөнд татан оролцуулахыг хориглосон эсэх	Тийм.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Үгүй.

ХЯНАХ ХУУДАС № 4

4 дүгээр зүйл. Хуулийн нэр томьёоны тодорхойлолт

4.1. Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томьёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:

4.1.1. “зорилтот бүлгийн залуучууд” гэж хэвийн ажиллаж амьдрахад нийгмийн дэмжлэг, туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 4.1.1. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хуулийн 3.1.7-д заасан залуучуудыг;

4.1.2. “залуучуудын хөгжил” гэж залуучуудад тулгарах асуудал, бэрхшээлийг даван туулах чадамж, залуучуудын бие бялдар, оюун санаа, сэтгэлгээ, ур чадвар, харилцаанд гарч байгаа ахиц өөрчлөлтийг;

4.1.3. “залуучуудын оролцоо” гэж залуучуудын улс төр, эдийн засаг, нийгмийн хөгжил, шийдвэр гаргах түвшинд үзэл бодлоо илэрхийлэх, оролцох үйл явцыг;

4.1.4. “залуучуудын хөгжлийн үндэсний зөвлөл” гэж залуучуудын хөгжил, оролцоог дэмжих салбар дундын үйл ажиллагааг үндэсний болон орон нутгийн түвшинд уялдуулан зохицуулах, хэрэгжилтийг нэгдсэн удирдлагаар хангах чиг үүрэг бүхий орон тооны бус зөвлөлийг;

4.1.5. “залуучуудын иргэний нийгмийн байгууллага” гэж залуучуудын оролцоотой, тэдний эрх ашгийг хамгаалах чиг үүрэг бүхий төрийн бус байгууллагыг;

4.1.6. “сайн дурын ажил” гэж залуучуудын идэвх санаачилгаар явуулж байгаа ашгийн төлөө бус нийтэд тустай үйл ажиллагааг;

4.1.7. “залуучууд судлал” гэж залуучуудын нийгэм, улс төрийн оролцоо, нас сэтгэхүй, хөгжлийг судлахад чиглэсэн шинжлэх ухааны нэг салбар судлалыг;

4.1.8. “амьдрах ухааны чадвар” гэж гэр бүл төлөвлөлт, санхүүгийн мэдлэг болон эрүүл, аюулгүй ажиллах, амьдрах зан үйл, дадал төлөвшил, нийгэм сэтгэл зүйн чадварыг;

4.1.9. “залуучуудын хөгжлийг дэмжих сан” гэж залуучуудын хөгжил, оролцоог дэмжихийн тулд төвлөрүүлсэн мөнгөн хөрөнгийг.

Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Тус хуулийн нэр томьёог үгүйсгэсэн, эсвэл зөрчилдсөн агуулга бүхий хууль тогтоомж байдаг эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэц, шүүхээс тусгайлсан шийдвэр гараагүй. Цаашид судлах шаардлагатай.
Тус хуулийн нэр томьёотой 2017 оноос хойш баталсан хуульд зөрчилдсөн хэм хэмжээ байдаг	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэц, шүүхээс

эсэх	тусгайлсан шийдвэр гараагүй. Цаашид судлах шаардлагатай.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй.

ХЯНАХ ХУУДАС № 5	
5 дугаар зүйл.Залуучуудын хөгжил, оролцоог дэмжихэд баримтлах зарчим 5.1. Залуучуудын хөгжил, оролцоог дэмжихэд дараах зарчмыг баримтална: 5.1.1. үндэсний эв нэгдэл, шударга ёсыг дээдлэх, ялгаварлан гадуурхахгүй байх; 5.1.2. залуучуудын хөгжлийн талаар төрийн бодлого, шийдвэр боловсруулах, хэрэгжүүлэх, хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийхэд залуучуудын иргэний нийгмийн байгууллагын төлөөллийн оролцоог хангах; 5.1.3. залуучуудын үнэлэмжийг нэмэгдүүлж, тэдний үзэл бодолд хүндэтгэлтэй хандах.	
Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Үндсэн хууль, бусад хуульд дээрх зарчмыг тусгасан эсэх	Тийм. Монгол Улсын Үндсэн хууль, Эрүүгийн хууль, Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Захиргааны ерөнхий хууль гэх мэт.
Тус хуулиар үүрэг хүлээсэн этгээд бүр зарчмыг мэддэг, мөрддөг эсэх	Үгүй. Мэдээллийн бэлэн байдал бүрэн хангаагүй байгаагаас шууд үнэлж байна.
Залуучууд нь үүрэг хүлээгчдийг дээрх зарчмыг дагадаг хэмээн үздэг эсэх	Заримдаг. Үнэлгээнд оролцогчдын зүгээс харилцан адилгүй байр суурь илэрхийлсэн болно.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Заримдаг хэрэгждэг заалт бий.

ХЯНАХ ХУУДАС № 6	
6 дугаар зүйл. Залуучуудын эрхэмлэх зүйл 6.1. Залуучууд нийгмийн хөгжил, бүтээн байгуулалтад оролцохдоо дараахь зүйлсийг эрхэмлэнэ: 6.1.1. эх оронч үзлийг эрхэмлэж, ёс заншил, өв уламжлалаа дээдлэх;	

6.1.2. эрүүл, чадварлаг, бүтээлч, ёс зүйтэй, боловсролтой, соёлтой иргэн болж төлөвших, өөрийгөө хөгжүүлэх; 6.1.3. нийтэд тустай сайн дурын ажилд манлайлан оролцох; 6.1.4. гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагаанд оролцох; 6.1.5. амьдрах ухааны болон санхүүгийн мэдлэг, чадвар эзэмшиж, сахилга баттай байх; 6.1.6. хэвлэл мэдээллийн болон цахим орчинд бусдыг гутаан доромжлохгүй байх.	
Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Залуучууд ийнхүү оролцоход нийгмийн баталгаа бүрдсэн эсэх	Заримдаг. Иргэдийн оролцооны хууль тогтоомжийн хэрэгжилт сул, нас, чадвар, туршлага, хөгжлийн бэрхшээл, хүйс зэргээр ялгаварлах хандлагатай.
Залуучууд ийнхүү оролцоход эдийн засгийн баталгаа бүрдсэн эсэх	Заримдаг. Залуучуудын дунд ядуурлын түвшин буурахгүй, тогтвортой орлого, зохистой ажлын байраар хангагдсан төлөөлөл цөөн байна.
Залуучууд ийнхүү оролцоход улс төрийн баталгаа бүрдсэн эсэх	Заримдаг. Залуучуудын шийдвэр гаргах, бодлого боловсруулах, хууль тогтоох түвшин дэх идэвх, оролцоо, хувь нэмэр бага.
Залуучууд ийнхүү оролцоход соёлын баталгаа бүрдсэн эсэх	Үгүй. Эх хэл, бичгээ сурах, ярих, бичих, өвлүүлэх, өв уламжлал, зан заншлаа хадгалах, түгээх нь давамгайл бүлгээс хамааралтай, цөөнхийн хамгаалал сул, эмзэг бүлгийг ялгаварлан гадуурхах, хүчирхийлэл тохиолдол өндөр байна.
Залуучууд ийнхүү оролцоход хүрээлэн орчны баталгаа бүрдсэн эсэх	Заримдаг. Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудыг хэрэгжүүлж байгааг судлахад хангалтгүй, тэгш хамруулсан бодлого, шийдвэргүй, нөөцийг оновчтой, өгөөжтэй зарцуулах шаардлагатай.
Үндсэн хууль, бусад хуульд дээрх зарчмыг тусгасан эсэх	Тийм. Монгол Улсын Үндсэн хууль, Эрүүгийн хууль, Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Захиргааны ерөнхий хууль гэх мэт.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Заримдаг хэрэгждэг заалт бий.

ХЯНАХ ХУУДАС № 7
7 дугаар зүйл. Төрөөс залуучуудын хөгжлийг дэмжих чиглэл 7.1. Төрөөс залуучуудын хөгжлийг дэмжих үйл ажиллагааг дараахь чиглэлээр зохион байгуулна:

7.1.1. хувь хүний хөгжил; 7.1.2. боловсрол, соёл, урлаг, спорт, шинжлэх ухаан; 7.1.3. эрүүл мэнд; 7.1.4. хөдөлмөр эрхлэлт; 7.1.5. аюулгүй амьдрах, хөгжих орчин.	
Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Хөгжлийн баримт бичгүүдэд тусгасан эсэх	Тийм. Төрөөс залуучуудын эрх, хөгжил, хамгаалал, оролцоог дэмжих чиглэлээр Улсын Их Хурлаас 2020 оны 5 дугаар сарын 13-ны өдрийн 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого; 2020 оны 8 дугаар сарын 28-ны өдрийн 23 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл”; 2020 оны 8 дугаар сарын 28-ны өдрийн 24 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр” зэрэг бодлогын баримт бичгүүдэд тодорхой зорилт, арга хэмжээг тусгасан. Эдгээр бодлогын баримт бичгүүд нь залуучуудын төрт ёсны уламжлал, түүх, соёлын дурсгал, эх оронч үзэл, эв нэгдлийг нягтруулах, өв тэгш, үндэсний ухамсарт эх оронч монгол хүнийг төлөвшүүлэх, чанартай амьдралын баталгаа бүхий нийгмийн хамгаалалтай, аз жаргалтай амьдралын ээлтэй орчинд, гэр бүлийн амьдралын баталгаа, улс орны хөгжлийн суурь болсон чанартай боловсролыг хүн бүр эзэмших боломжийг бүрдүүлэн нийгмийн идэвхтэй, эрүүл монгол хүнийг хөгжүүлэхэд үзэл баримтлал нь чиглэгдсэн болно. Түүнчлэн Улсын Их Хурлаас дээрх бодлогын баримт бичгүүдийн хэрэгжилтийн шалгуур үзүүлэлт, хүрэх түвшин, санхүүжилтийн эх үүсвэр болон шийдвэрлэх шаардлагатай төсөл, арга хэмжээний жагсаалт, үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг баталж, Монгол Улсын Засгийн газарт Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуульд заасны дагуу тайлагнаж байх үүрэг, чиглэл өгсөн.
Дотоодын хууль тогтоомжид нийцсэн эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэц, шүүхээс тусгайлсан шийдвэр гараагүй. Цаашид судлах шаардлагатай.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.

Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Заримдаг хэрэгждэг заалт бий.

ХЯНАХ ХУУДАС № 8

8 дугаар зүйл.Залуучуудын хувь хүний хөгжлийг дэмжих

8.1. Залуучуудын хувь хүний хөгжлийг дараах чиглэлээр дэмжинэ:

8.1.1. ерөнхий боловсролын болон их, дээд сургууль, коллеж, мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллага, насан туршийн боловсролын төв, багш бэлтгэх, мэргэшүүлэх сургалтын хөтөлбөрт хувь хүний хөгжлийг дэмжих, амьдрах ухааны чадварыг эзэмшүүлэх хичээлийн агуулгыг тусгах;

8.1.2. залуучуудад зориулан хувь хүний хөгжлийг дэмжих, амьдрах ухааны чадварыг эзэмшүүлэх сургалт зохион байгуулахыг дэмжих;

8.1.3. түүх, соёлоо мэддэг, эх оронч үзэлтэй, бие дааж амьдрах чадвартай, хариуцлагатай иргэн болж төлөвшихөд чиглэсэн амьдрах ухааны чадварыг эзэмшүүлэх хөтөлбөрийн дагуу цэргийн мэргэжил олгох сургалтад 18-27 насны залуучуудыг хамруулах;

8.1.4. залуучуудын гэр бүл төлөвлөлт, залуу гэр бүлийн тогтвортой байдал, гэр бүлийн гишүүдийн эерэг харилцаа, уламжлал, зан заншлын тухай утга зохиол, уран сайхны бүтээлийг дэмжих;

8.1.5. залуучуудын хөгжлийг дэмжсэн хөтөлбөрийг хэвлэл мэдээллийн байгууллагын нийтлэл, нэвтрүүлгийн агуулга, хөтөлбөрт тусгах;

8.1.6. энэ хуулийн 8.1.5-д заасан агуулга, хөтөлбөрийг зохицуулсан журмыг Засгийн газар батална.

8.2. Энэ хуулийн 8.1.1-д заасан хөтөлбөрт тавих нийтлэг шаардлагыг боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага батална.

8.3. Энэ хуулийн 8.1.3-т заасан цэргийн мэргэжил олгох сургалтад 18-27 насны эмэгтэйчүүд сайн дурын үндсэн дээр хамрагдаж болно.

8.4. Энэ хуулийн 8.1.3 дахь заалт, 8.3 дахь хэсэгт заасан залуучуудад цэргийн мэргэжил олгох журмыг Засгийн газар батална.

8.5. Энэ хуулийн 8.1.4-т заасан бүтээлийг сонгон шалгаруулах журмыг залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага батална.

8.6. Энэ хуулийн 8.5-т заасан журмын дагуу шалгаруулсан бүтээлийг Залуучуудын хөгжлийг дэмжих сангаас санхүүжүүлнэ.

Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Тус хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 биелдэг эсэх	Заримдаг. Боловсролын ерөнхий хуулийн шинэчилсэн найруулгад тусгагдсан. Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2019 оны "Сургалтын хөтөлбөр батлах тухай" А/492 дугаар тушаал, Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын 2014 оны "Нийтлэг шаардлага батлах тухай" А/174 дүгээр тушаал, Дээд боловсролын бакалаврын мэргэжлийн чиглэл (хөтөлбөр)-д тавигдах шаардлага бий. Дунд, ахлах ангийн сургалтын цөм хөтөлбөрүүд бүхэлдээ суралцагчдыг хөгжүүлэх зорилготой. Тэдгээрээс дараах сургалтын хөтөлбөрүүдээр суралцагчдад амьдрах ухааны болон ажил мэргэжлийн чиг

	баримжаа олгох мэдлэг чадварыг эзэмшүүлж байна. Үүнд: Дунд ангийн хувьд: Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайдын 2016 оны А/302 дугаар тушаалаар баталсан “Амьдрах чадварт суралцах үйл ажиллагаа”, “Иргэний боловсрол”-ын сургалтын хөтөлбөрөөр дамжуулан суралцагчдад амьдрах ухаан болон ажил мэргэжлийг танин мэдэх, ажил мэргэжлээ зөв сонгох мэдлэг, чадварыг эзэмшүүлж байна. Түүнчлэн VII-IX ангид ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох сургалтын модуль, гарын авлага, “Суралцах төлөвлөгөө” боловсруулан хэвлүүлж, нийт ерөнхий боловсролын сургуулиудад түгээн хэрэгжүүлсэн байна. Мөн суралцагчдын мэргэжил сонголтын талаарх судалгааг авч, судалгааны үр дүнд тулгуурлан сонгон суралцах хичээлийн орчинг бүрдүүлэх, тоног төхөөрөмж нийлүүлэх шаардлагатай сургуулиудын жагсаалтыг гаргасан байна. Ахлах ангийн хувьд: Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайдын 2016 оны А/275 дугаар тушаалаар баталсан бизнес судлал, технологи, урлаг, спорт, эрүүл мэндийн сургалтын хөтөлбөрүүдээр дамжуулан амьдрах ухаан, ажил мэргэжлийн талаарх мэдлэгийг олгож байна. Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын “Нийтлэг шаардлага батлах тухай” 2014 оны А/174 дүгээр тушаалын Ерөнхий суурь хичээлийн чиглэлийн “Биеийн тамир, эрүүл ахуйн” хэсэгт “Бие бялдраа хөгжүүлэх, эрүүл амьдрах ухаанд суралцах, эрсдэл гамшгийн үед аюулгүй байдлаа хангах, анхан шатны тусламж үзүүлэх чадвар эзэмшүүлэх” гэж, “Иргэний боловсрол”-ын хэсэгт “Монголын түүх, соёл, улс төр, эдийн засаг, эрх зүй, хүний үндсэн эрх, хувь хүний төлөвшил, хөгжлийн талаар суралцах, багаар ажиллах ур чадварыг хөгжүүлэх” гэж тус тус заасны дагуу их, дээд сургууль, коллежийн сургалтын хөтөлбөрт оруулжээ.
Тус хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.2 биелдэг эсэх	Тийм. Залуучуудын хөгжлийн төв, Насан туршийн боловсролын төвүүдээр эн тэргүүнд хүрэхээр зорьдог.
Тус хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.3 биелдэг эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Төрийн нууцтай холбоотой тул мэдээлэл гэж Батлан хамгаалах яамнаас хариулсан.
Тус хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.4 биелдэг эсэх	Заримдаг. “Утга зохиол, уран сайхны бүтээл шалгаруулах журам”-ыг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2019 оны А/129 дүгээр тушаалын хавсралтаар баталсан. Залуучуудын хөгжлийн санг тусгайлан байгуулах нь Засгийн газрын тусгай сангийн

	тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.5.5-д “бусад тусгай сангийн үйл ажиллагаатай давхардаагүй байх” гэж заасантай зөрчилдөж байгаа тул Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль болон Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах замаар шийдвэрлэхээр ажиллаж байна.
Тус хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.5 биелдэг эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Цаашид судлах шаардлагатай.
Тус хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.6 биелсэн эсэх	Үгүй. Засгийн газрын тогтоолд ийнхүү гаргасан шийдвэр байхгүй.
Тус хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.2 биелсэн эсэх	Заримдаг. Боловсролын ерөнхий хуулийн шинэчилсэн найруулгад тусгагдсан.
Тус хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.3 биелсэн эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Төрийн нууцтай холбоотой тул мэдээлэл гэж Батлан хамгаалах яамнаас хариулсан.
Тус хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.4 биелсэн эсэх	Үгүй. Засгийн газрын тогтоолд ийнхүү гаргасан шийдвэр байхгүй.
Тус хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.5 биелсэн эсэх	Тийм. 8.1.4-ийг үзэх.
Тус хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.4-т заасан бүтээлийг журмын дагуу шалгаруулсан бүтээлийг Залуучуудын хөгжлийг дэмжих сангаас санхүүжүүлсэн эсэх	Үгүй. Залуучуудын хөгжлийг дэмжих сангүй.
Цэргийн мэргэжил олгох сургалтад 18-27 насны эмэгтэйчүүд сайн дурын үндсэн дээр хамрагдсан эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Төрийн нууцтай холбоотой тул мэдээлэл гэж Батлан хамгаалах яамнаас хариулсан.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Заримдаг хэрэгждэг заалт бий.

ХЯНАХ ХУУДАС № 9

9 дүгээр зүйл. Залуучуудын боловсрол, соёл, урлаг, спорт, шинжлэх ухааны хөгжлийг дэмжих

9.1. Залуучуудын хэрэгцээнд нийцсэн, хүртээмжтэй, чанартай боловсрол эзэмшүүлэхийг дараах чиглэлээр дэмжинэ:

9.1.1. үндэстний цөөнх, шилжин суурьшигч, зорилтот бүлгийн залуучуудын боловсролын хэрэгцээнд суурилсан сургалтыг насан туршийн боловсролын хөтөлбөрийн дагуу эзэмшүүлэх;

9.1.2. залуучуудыг эх орондоо болон гадаад улсад мэргэжил эзэмших, мэргэших боломжийг бүрдүүлэх;

9.1.3. номын сангийн үйлчилгээг залуучуудад хүртээмжтэй болгох арга хэмжээ авч, цахим номын сан хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх;

9.1.4. их, дээд сургууль, коллеж, мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллага нь хугацаат цэргийн алба хаасан, цэргийн мэргэжил олгох сургалтад хамрагдсан суралцагчийн амьдрах ухааны сургалтын хөтөлбөрийн багц цагийг нөхөн тооцох;

9.1.5. энэ хуулийн 8.1.3 дахь заалт, 8.3 дахь хэсэгт заасан цэргийн мэргэжил олгох сургалтад хамрагдсан, их, дээд сургуульд элсэн суралцах болзол хангасан залуучуудыг Боловсролын зээлийн сангаас олгох оюутны хөгжлийн зээлд хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр хамруулах.

9.2. Энэ хуулийн 9.1.1, 9.1.2, 9.1.3-т заасан хөтөлбөрийг залуучуудын болон боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран хэрэгжүүлнэ.

9.3. Энэ хуулийн 9.1.4-т заасан багц цаг нөхөн тооцох журмыг боловсролын болон батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран батална.

9.4. Залуучуудын нийгэм, улс төрийн оролцоо, нас, сэтгэхүй, бие бялдар, түүх соёлын хөгжлийг судлахад чиглэсэн залуучууд судлалыг хөгжүүлнэ.

9.5. энэ хуулийн 9.4-т заасан арга хэмжээг Шинжлэх ухааны академи хэрэгжүүлж, Засгийн газарт тайлагнана.

9.6. Залуучуудыг соёл, урлаг, шинжлэх ухааны шинэ бүтээл туурвихыг дэмжинэ.

9.7. Шинжлэх ухаан, өндөр технологи, инновац, шинжилгээ, судалгааны чиглэлээр үндэсний тэтгэлэгт хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

9.8. Энэ хуулийн 9.6, 9.7-д заасан үйл ажиллагааг залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хэрэгжүүлж, Залуучуудын хөгжлийг дэмжих сангаас санхүүжүүлнэ.

Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.1 биелдэг эсэх	Тийм. Боловсролын зээлийн сангийн мэдээллээс үзвэл, цаатан өрхийн суралцагчдад 2013 оноос хойш тус сангаар олгогдох нийт санхүүжилт дэмжлэгийн 1.1 хувиас 2020 онд 16.7 хувь хүртэл өссөн байна. Дэлгэрэнгүйг Боловсролын зээлийн санд хандан авах боломжтой.
Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.2 биелдэг эсэх	Тийм. Монголын Улсын Засгийн газрын 2018 оны 46, 2020 оны 70 дугаар тогтоол, түүний хавсралтын дагуу мэргэжил эзэмших, мэргэших харилцааг зохицуулж байна.
Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.3 биелдэг эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Нарийвчлан судлах шаардлагатай. Соёлын яамны Соёл, гэгээрлийн газраас дэлгэрэнгүй мэдээлэл авах боломжтой.
Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.4 биелдэг эсэх	Заримдаг. “Оюутан-цэрэгт цэргийн мэргэжил олгох журам”-ыг Засгийн газрын 2017 оны 32 дугаар тогтоолоор, “Цэргийн сургуулийн оюутанд цэргийн мэргэжил олгох сургалтын журам”-ыг Батлан хамгаалахын сайдын 2017 оны А/361 дүгээр тушаалаар тус тус батлан хэрэгжүүлж байна. Журам хэрэгжсэнээр сайн дурын үндсэн дээр цэргийн мэргэжил олгох “Оюутан-цэрэг” сургалтад 2020 онд их, дээд сургууль, МСҮТ-ийн 6000 эрэгтэй оюутан, суралцагчдыг хамруулж, 600 орчим оюутныг

	цэргийн алба хаасанд тооцон цэргийн нэгдүгээр зэргийн бэлтгэл үүрэгтнээр бүртгээд байна. Багц цаг нөхөн тооцох журмыг батлаагүй байна.
Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.5 биелдэг эсэх	Тийм. Дээд боловсролын сургалтын байгууллагын оюутан, суралцагчдад олгох “Оюутны хөгжлийн зээл”-ийн журмыг Засгийн газрын 2018 оны 46 дугаар тогтоолоор шинэчлэн баталж, хэрэгжүүлж байна. 2.8-аас дээш сургалтын голч оноотой, санхүүгийн бололцоогүй, амжилттай суралцаж буй залуучуудыг дэмжсэн, хүүгүй, барьцаагүй, ажлын байранд эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй Оюутны хөгжлийн 13 тэрбум төгрөгийн зээлийг 2018-2019 оны хичээлийн жилд нийт 9200 гаруй оюутан, суралцагчдад олгосон. Боловсролын зээлийн санд хандан дэлгэрэнгүй тайлан, мэдээ авах боломжтой.
Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.2 биелдэг эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Нарийвчлан судлах шаардлагатай.
Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.3 биелсэн эсэх	Тийм. 9.1.4-ийг үзэх.
Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.4 биелдэг эсэх	Үгүй. Засгийн газар, түүний Хэрэг эрхлэх газрын эзэмшилд энэ төрлийн мэдээлэл байгаа талаар хариу ирүүлээгүй.
Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.5 биелдэг эсэх	Үгүй. Засгийн газар, түүний Хэрэг эрхлэх газрын эзэмшилд энэ төрлийн мэдээлэл байгаа талаар хариу ирүүлээгүй.
Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.6 биелдэг эсэх	Заримдаг. 8.1.4-ийг үзэх.
Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.7 биелдэг эсэх	Үгүй. Засгийн газрын тогтоолд ийнхүү гаргасан шийдвэр байхгүй.
Тус хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.8 биелдэг эсэх	Үгүй. Залуучуудын хөгжлийг дэмжих сангүй.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Заримдаг хэрэгждэг заалт бий.

ХЯНАХ ХУУДАС № 10

10 дугаар зүйл.Залуучуудын эрүүл мэндийг хамгаалах

10.1. Хорт зуршил, өвчлөлөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл дадал, хэвшилтэй иргэн болж

төлөвшүүлэх зорилгоор залуучуудын эрүүл мэндийг дараах чиглэлээр дэмжинэ: 10.1.1. их, дээд сургууль, коллеж, мэргэжлийн боловсролын байгууллагын суралцагчийг харьяалал харгалзахгүй эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд хамруулах ажлыг эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран зохион байгуулах; 10.1.2. их, дээд сургууль, коллеж, мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллага нь оюутан, суралцагчийг эрүүл мэндийн даатгалд хамруулах; 10.1.3. өсвөр үе, залуучуудад ээлтэй эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг үзүүлэх, цахим эрүүл мэндийн үйлчилгээг нэвтрүүлэх; 10.1.4. залуучуудад гэр бүл төлөвлөлт, бэлгийн болон нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн мэдлэг, зан үйлийг төлөвшүүлэхэд чиглэсэн сургалт, нөлөөллийн үйл ажиллагааг боловсрол, эрүүл мэнд болон залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран зохион байгуулах; 10.1.5. зорилтот бүлгийн залуучуудад чиглэсэн биеийн тамир, спорт, сэтгэл зүй, сэтгэл заслын үйлчилгээ үзүүлэх; 10.1.6. олон нийтийн хэвлэл мэдээллийн байгууллагын нийтлэл, нэвтрүүлгийн агуулга, хөтөлбөрт залуучуудад архи, тамхи, мансууруулах бодисын хор уршгийг ойлгуулах, эрүүл, зөв амьдралын хэвшлийг төлөвшүүлэх чиглэлээр тодорхой арга хэмжээ тусгах, хэрэгжилтийг зохион байгуулах. 10.2. Энэ хуулийн 10.1.1, 10.1.2, 10.1.3, 10.1.5, 10.1.6-д заасан арга хэмжээг эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хэрэгжүүлнэ.	
Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Тус хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.1 биелдэг эсэх	Заримдаг. Хуулийг мөрдөж эхэлснээс хойш буюу 2018-2020 оны хичээлийн жилүүдээс КОВИД-19 цар тахал дэгдэх хүртэл биелж ирсэн. Эрүүл мэнд, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгаалал, Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2018 оны хамтарсан А/480, А/739 дүгээр тушаалын дагуу “Эерэг хандлага-эрүүл оюутан” аяныг жил бүр улс даяар зохион байгуулж орон нутагт 7000, нийслэлд 2000 орчим оюутан залуучуудыг хамруулж, хорт зуршлаас урьдчилан сэргийлэх болон нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн талаар мэдээллийг хүргэж байна. Аяны хүрээнд 2018-2019 оны хичээлийн жилд нийт оюутны 52 хувийг, 2019-2020 оны хичээлийн жилд 79 хувийг эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх эрт илрүүлгийн үзлэгт хамруулсан. 2019/2020, 2020/2021 оны хичээлийн жилүүдэд КОВИД-19 цар тахлын нөхцөл байдалтай холбоотой арга хэмжээ зохион байгуулаагүй.
Тус хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.2 биелдэг эсэх	Заримдаг. Хуулийг мөрдөж эхэлснээс хойш буюу 2018-2020 оны хичээлийн жилүүдээс КОВИД-19 цар тахал дэгдэх хүртэл биелж ирсэн.
Тус хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.3 биелдэг эсэх	Үгүй. Эрүүл мэндийн яамны зүгээс тусгайлсан арга хэмжээ аваагүй.
Тус хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.4 биелдэг эсэх	Тийм. Залуучуудын хөгжлийг дэмжих арга хэмжээ, үйлчилгээг анхан шатанд хэрэгжүүлэх Залуучуудын хөгжлийн төвийг аймаг,

	дүүргүүдэд байгуулах ажлыг Швейцарын Хөгжлийн Агентлаг, Люксембургийн Засгийн газар, НҮБ-тай хамтран хэрэгжүүлсэн “Залуучууд хөгжил 2013-2017” төслийн хүрээнд эхлүүлсэн. Төслийн явцад Залуучуудын хөгжлийн 16 төвийг аймаг, дүүрэгт байгуулсан бөгөөд одоогоор улсын хэмжээнд 34 төв ажиллаж, амьдрах ухаан, гэр бүлийн боловсрол, байгаль орчноо хамгаалах, эрүүл амьдралын хэв маяг, нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд, хөдөлмөр эрхлэлтийн сургалт зэрэг арга хэмжээнд жилд нийт залуучуудын 40-50 гаруй хувийг хамруулж байна. Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газарт хандан он оноор тайлан мэдээтэй танилцах боломжтой. Насан туршийн боловсролын Гэр бүлийн боловсролын хөтөлбөр бий.
Тус хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.5 биелдэг эсэх	Тийм.
Тус хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.6 биелдэг эсэх	Тийм.
Тус хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.2 биелдэг эсэх	Заримдаг. Энэхүү заалтыг КОВИД-19 цар тахал дэгдэхээс өмнө 2018-2020 онд сайтар биелүүлж ирсэн.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Заримдаг хэрэгждэг заалт бий.

ХЯНАХ ХУУДАС № 11

11 дүгээр зүйл. Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих

11.1. Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг дараах чиглэлээр дэмжинэ:

11.1.1. оюутан, залуучуудыг ажилд зуучилсан хөдөлмөрийн биржийг дэмжиж, хөдөлмөр эрхлэлтийн нийтлэг үйлчилгээ үзүүлэх асуудлыг хөдөлмөрийн болон залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага хамтран хэрэгжүүлэх;

11.1.2. залуучуудыг хувиараа болон нөхөрлөл, хоршооны хэлбэрээр хөдөлмөр эрхлэхийг дэмжих;

11.1.3. гадаад улсын тэргүүн туршлага, өндөр технологи, шинэ санааг үндэсний технологи болгон нутагшуулах, гарааны компани эрхлэхэд нь дэмжлэг үзүүлэх;

11.1.4. хөдөлмөрийн болон хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран малчин залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлэх;

11.1.5. гадаад улсад өндөр технологи, нарийн мэргэжил, ур чадвар эзэмшсэн залуучуудыг эх орондоо ажиллахыг дэмжих хөтөлбөрийг гадаад харилцааны болон залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран хэрэгжүүлэх;

11.1.6. мэргэжлийн ур чадвараа сайжруулах, шинэ мэргэжил эзэмших сургалтад ажилгүй

залуучуудыг хамруулах; 11.1.7. орон нутгийн захиалгат ажлын байранд ажиллахаар очсон залуучуудыг дэмжих; 11.1.8. ажил олоход хүндрэлтэй болон мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагыг төгссөн төгсөгчдийг дадлагажуулан байнгын ажлын байраар хангасан ажил олгогчийг Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангаас дэмжих; 11.1.9. хувийн хэвшлийн байгууллага /100 ба түүнээс дээш ажилтантай/ нийт ажилтнуудын 5 хувьтай тэнцэхүйц оюутны цагийн ажлын орон тоо гаргах; 11.1.10. энэ хуулийн 6.1.3, 6.1.4, 8.1.3 дахь заалт, 8.3 дахь хэсэгт заасан үйл ажиллагаанд хамрагдаж, төрийн албанд орох сонгон шалгаруулалтад тэнцсэн залуучуудыг төрийн албанд ажиллахад давуу тал болгон тооцох. 11.2. Энэ хуулийн 11.1.2, 11.1.3, 11.1.6, 11.1.7, 11.1.8, 11.1.9-т заасан арга хэмжээг хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хэрэгжүүлнэ. 11.3. Энэ хуулийн 11.1.9-т заасан цагаар хөдөлмөр эрхлэх журмыг Засгийн газар батална.	
Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Тус хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.1 биелдэг эсэх	Заримдаг. Залуучуудын хөгжлийн төвүүд жилд дунджаар 100 гаруй залууст хөдөлмөр эрхлэлтийн ганцаарчилсан зөвлөгөө, 2000 гаруй залууст бүлгийн зөвлөгөөг өгч, 4500 орчим залуусыг тулгамдсан асуудлын дагуу холбогдох байгууллага, үйлчилгээнд зуучилж байна. Тодруулбал, түр ажлын байранд 2700, байнгын ажлын байранд 850, сургалтад 900 гаруй залуучуудыг холбон зуучилж байна. Мөн залуучуудын 80 орчим багт гарааны бизнесийг дэмжих 600 орчим сая төгрөгийн буцалтгүй болон эргэн төлөгдөх тусламж, дэмжлэгийг үзүүлж байна.
Тус хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.2 биелдэг эсэх	Заримдаг. Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих төсөл-ийг Швейцарын Хөгжлийн Агентлагийн санхүүжилттэйгээр 8 аймаг (Өмнөговь, Дархан-уул, Баянхонгор, Ховд, Говь-алтай, Завхан, Увс, Баян-Өлгий), 2 дүүрэг (Хан-Уул, Баянгол)-т хэрэгжүүлж, залуучуудын бизнес төслийг залуучуудын оролцоотой шалгаруулах, орон нутгийн томоохон бизнес эрхлэгчдэд сурталчлан санхүүжилтийг дэмжих ажлыг хэрэгжүүлж байна. Төслийн хүрээнд Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийн шинэлэг үйлчилгээний загвар төвийг 4 аймаг, 2 дүүрэгт нийт 190 сая төгрөгийн тоног төхөөрөмж, тавилга хэрэгсэлтэйгээр байгуулж, 2900 залууст хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээг хүргээд байна.
Тус хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.3 биелдэг эсэх	Заримдаг. Хөтөлбөр боловсруулаагүй. “Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлт, гарааны бизнесийг дэмжих хөтөлбөр”-ийг ХЭДС-аас хэрэгжүүлж, жилд дунджаар 150 залуучуудад 100 хувь эргэн төлөгдөх гарааны бизнесийн 1 тэрбум гаруй төгрөгийн дэмжлэг; 350 залууст 100 хувь эргэн төлөгдөх 1 тэрбум орчим төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэг; 200 залууст

	бараа бүтээгдэхүүний борлуулалтын 100 орчим сая төгрөгийн дэмжлэг; 50 залууст ажлын байрны түрээсийн 30 орчим сая төгрөгийн хөнгөлөлт зэргийг олгож 2300 залуучуудыг аж ахуй эрхлэлтийн сургалтад хамруулж ур чадварыг дээшлүүлж байна.
Тус хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.4 биелдэг эсэх	Заримдаг. “Ирээдүйн эзэд” мэргэжил сонголтын аяныг ГБХЗХГ-аас улсын хэмжээнд зохион байгуулж, 270 орчим удаагийн лекц, семинарт ЕБС-ийн 10-12 дугаар ангийн 45 мянга орчим сурагчид (нийт сурагчдын 57.1 хувь)-ыг хамруулж, хөдөлмөрийн зах зээлийн төлөв байдал, эрэлттэй ажил мэргэжил, мэргэжил сонголтод анхаарах асуудлуудын талаар мэдээлэл, зөвлөгөөг хүргэсэн. “Залуучууд ба зохистой хөдөлмөр эрхлэлт” төслийг ОУХБ, ЕХ-ны дэмжлэгтэйгээр хэрэгжүүлж, хөдөлмөрлөх эрхийн сургалтыг МЗХ болон МҮЭХ-той хамтран зохион байгуулж, хөдөлмөрийн харилцаанд бэлтгэгдэж буй 100 гаруй оюутан, залуусыг хамруулсан
Тус хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.5 биелдэг эсэх	Үгүй. Гадаад харилцааны яамны зүгээс хөтөлбөр хэрэгжүүлээгүй болохыг албан ёсоор мэдэгдсэн.
Тус хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.6 биелдэг эсэх	Үгүй. Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамнаас мэдээлэл ирүүлээгүй, үнэлгээнд оролцогчдын зүгээс огт дурдаагүй, эсвэл мэдэхгүй байсан.
Тус хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.7 биелдэг эсэх	Үгүй. Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамнаас мэдээлэл ирүүлээгүй, үнэлгээнд оролцогчдын зүгээс огт дурдаагүй, эсвэл мэдэхгүй байсан.
Тус хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.8 биелдэг эсэх	Үгүй. Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамнаас мэдээлэл ирүүлээгүй, үнэлгээнд оролцогчдын зүгээс огт дурдаагүй, эсвэл мэдэхгүй байсан.
Тус хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.9 биелдэг эсэх	Үгүй. Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамнаас мэдээлэл ирүүлээгүй, үнэлгээнд оролцогчдын зүгээс огт дурдаагүй, эсвэл мэдэхгүй байсан.
Тус хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.10 биелдэг эсэх	Үгүй. Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамнаас мэдээлэл ирүүлээгүй, үнэлгээнд оролцогчдын зүгээс огт дурдаагүй, эсвэл мэдэхгүй байсан.
Тус хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.2 биелдэг эсэх	Үгүй. Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамнаас мэдээлэл ирүүлээгүй, үнэлгээнд оролцогчдын зүгээс огт дурдаагүй, эсвэл мэдэхгүй байсан.
Тус хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.3 биелсэн эсэх	Тийм. Засгийн газрын 2020 оны 228 дугаар тогтоолоор “Оюутны цагаар хөдөлмөр эрхлэх

	журам"-ыг баталсан байна. Журамд оюутан цагийн хөдөлмөр эрхлэхэд баримтлах зарчим нь оюутны хүсэл, сонирхол, сонголт, хэрэгцээнд тулгуурласан байх, тухайн ажлын үнэлгээнд тохирсон цалин хөлстэй байх, оюутны эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, бие хүний төлөвшил, хичээл сургалтад сөргөөр нөлөөлөхгүй байхаар тусгажээ. Ингэхдээ оюутныг хичээлийн бус үед тогтоосон цагийн хязгаар дотор ажил хийх, судалгаа шинжилгээний ажилд оролцох, бие даан бүтээл туурвих, бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, үйлчилгээ эрхлэх замаар орлого олох боломжтой байхаар зохицуулсан байна. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангаас цагийн ажилд зуучлах үйл ажиллагааны зохион байгуулалттай холбоотой зардлыг санхүүжүүлдэг бөгөөд "Оюутны цагаар хөдөлмөр эрхлэх журам" батлагдсанаар улсын төсөвт нэмэлт ачаалал үүсэхгүй байхаар зохицуулжээ. Түүнчлэн ажил олгогч болон их, дээд сургууль, коллежийн эрх, үүргийг нарийвчлан зохицуулж, цагийн хөдөлмөр эрхэлж буй оюутны хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн нөхцөл болон хөдөлмөрийн харилцаатай холбоотой зохицуулалтыг холбогдох хууль тогтоомжид нийцүүлэн тусгасан байна.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Заримдаг хэрэгждэг заалт бий.

ХЯНАХ ХУУДАС № 12

12 дугаар зүйл. Аюулгүй амьдрах, хөгжих орчныг бүрдүүлэх

12.1. Залуучуудын аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлэх үйл ажиллагааг дараах чиглэлээр дэмжинэ:

12.1.1. орлоготой нь нийцсэн, уян хатан төлбөрийн нөхцөлөөр орон сууц худалдаж авах, түрээслэх, зорилтот бүлгийн залуучууд, залуу гэр бүлийг орон сууцжуулах хөтөлбөрийг залуучуудын болон барилга, хот байгуулалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран хэрэгжүүлэх;

12.1.2. залуучуудыг гэмт хэрэгт татагдан орохоос урьдчилан сэргийлэх ажлыг хэвлэл мэдээллийн байгууллага, иргэний нийгмийн оролцоотой зохион байгуулах;

12.1.3. хорих болон засан хүмүүжүүлэх байгууллагад хоригдож байгаа залуучуудад зориулсан сэтгэл заслын үйлчилгээ, соёл, спорт, хүмүүжлийн арга хэмжээг холбогдох мэргэжлийн байгууллагын оролцоотой зохион байгуулах;

12.1.4. гэмт хэрэг үйлдэж, хорих ял эдэлсэн залуучуудад боловсрол, мэргэжил олгох, хорих

ангиас суллагдах үед ажлын байраар хангах талаар төрийн болон төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлийн гаргасан санаачилгыг дэмжих;

12.1.5. хөдөө, орон нутгийн бүтээн байгуулалтад хувь нэмэр оруулж, үр бүтээлтэй ажиллаж, амьдарч байгаа залуучуудыг дэмжих, алдаршуулах.

12.2. Энэ хуулийн 12.1.2, 12.1.3, 12.1.4, 12.1.5-д заасан үйл ажиллагааг залуучуудын болон хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар, иргэний нийгмийн байгууллагын хамтын ажиллагааны хүрээнд хэрэгжүүлнэ.

12.3. Залуучуудын өөрийгөө хөгжүүлэх, чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх үйл ажиллагааг дараах чиглэлээр дэмжинэ:

12.3.1. залуучуудын чөлөөт цагийг зөв боловсон өнгөрүүлэхэд чиглэсэн, соёл, урлаг, биеийн тамир, спортын цогцолбор, хөгжлийн төв, цэцэрлэгт хүрээлэн, дэд бүтцийг шинээр барьж байгуулах, өргөтгөх төсөл, арга хэмжээг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлд тулгуурлан хэрэгжүүлэх;

12.3.2. залуучуудын авьяас чадвар, бие бялдар, сэтгэхүйг хөгжүүлэхэд шашин болон улс төрөөс ангид урлаг, соёл, спортын арга хэмжээнд залуучууд оролцох, эдгээр арга хэмжээг зохион байгуулсан хуулийн этгээдийг дэмжих;

12.3.3. түүх, соёлын өвийг хамгаалах, эх оронч үзлийг төлөвшүүлэх, ардын урлаг, ёс заншил, уламжлалт зан үйлийг хөгжүүлэхэд залуучуудын оролцоог хангах;

12.3.4. залуучуудын дунд гэр бүлийн соёл, хүмүүжлийн уламжлалыг дээдлэх, удам угсаагаа мэдэх, угийн бичиг хөтлөх, сурталчлах үйл ажиллагааг дэмжих;

12.3.5. байгаль орчныг хамгаалах ардын зан үйлийг сурталчлах, төлөвшүүлэх санаачилгыг дэмжих.

12.4. Энэ хуулийн 12.3.1, 12.3.2, 12.3.3, 12.3.4, 12.3.5-д заасан үйл ажиллагааг бүх шатны Засаг дарга нар хэрэгжүүлнэ.

Хянах асуулт

Тэмдэглэл

Тус хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.1 биелдэг эсэх

Тийм. Барилга хот байгуулалтын сайдын 2017 оны 26 дугаар тушаалаар баталсан “Зорилтот бүлгийн иргэдийг түрээсийн орон сууцанд хамруулах журам”-ын дагуу төрийн өмчийн түрээсийн орон сууцанд залуу гэр бүлийг оруулдаг. Улсын хэмжээнд 2020 оны жилийн эцсийн байдлаар төрийн өмчийн нийт 3994 түрээсийн орон сууц байгаагаас журмын дагуу 798 залуу гэр бүлд түрээслүүлсэн. Монгол банк, Засгийн газар хамтран 2013 оны 6 дугаар сараас “Орон сууцны санхүүжилтийн тогтвортой тогтолцоог бий болгох хөтөлбөр” хэрэгжүүлж, Монгол банкны Ерөнхийлөгчийн 2020 оны А-392 дугаар тушаалаар ипотекийн зээлийн хүүг 8-аас 6 хувь болгож бууруулсан. Хөтөлбөрт хамрагдсан 100 орчим мянган өрхөд 5.4 их наяд төгрөгийн санхүүжилтийг зориулсан. Зээлдэгчийн 44 хувь нь 35 хүртэлх насны залуус байна. Засгийн газрын 2021 оны 42 дугаар тогтоолоор “Эрүүл мэндээ хамгаалж, эдийн засгаа сэргээх 10 их наядын цогц төлөвлөгөө” баталж, ипотекийн санхүүжилтийг нэмэгдүүлсэн. Мөн Засгийн газрын 2019 оны 202 дугаар тогтоолоор “150 мянган айл – Орон сууц” үндэсний хөтөлбөр батлан хэрэгжүүлж байна. 2021 оны хагас жилийн байдлаар 512.8 тэрбум төгрөгийн ипотекийн зээлийг 6917 зээлдэгчид олгоод байгаагаас 2700 орчим

	зээлдэгч нь 35 хүртэлх насны залуус байна. Энэ нь 2020 оны мөн үетэй харьцуулахад даруй 3 дахин өндөр үзүүлэлт ажээ.
Тус хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.2 биелдэг эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Хууль зүй, дотоод хэргийн яамнаас мэдээллийг нарийвчлан лавлах шаардлагатай.
Тус хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.3 биелдэг эсэх	Тийм. Хорих ангийн сургалтын хөтөлбөрт бэлгийн цогц боловсрол (БЦБ), жендэрт суурилсан хүчирхийлэл (ЖСХ)-ийн агуулгыг тусган сайжруулах, сургалтын хөтөлбөрийг турших, бусад хорих ангиудад түгээн дэлгэрүүлэх ажлыг Нэгдсэн үндэстний байгууллагын Хүн амын сантай хамтран хэрэгжүүлэхээр эхлүүлээд байна. Мөн Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын харьяа Сургалт-хүмүүжлийн тусгай байгууллага болох Нийслэлийн 110 дугаар бүрэн дунд сургууль хорих ялаар шийтгэгдсэн 14-21 насны хүүхэд, залуучуудад гэмт үйлдлийн хор уршгийг ойлгуулах, цаашид дахин гэмт хэрэг, зөрчил өдүүлэх, холбогдохоос урьдчилан сэргийлэх сургалт хүмүүжлийн үйл ажиллагаа явуулдагтай холбогдуулан тус сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт БЦБ болон ЖСХ-ийн агуулгыг тусган сайжруулах, хөтөлбөрийг туршин сургалт явуулах, сайжруулан эцэслэх, эрэгтэй эмэгтэй хүний нөхөн үржихүйн эрхтэн системийн үзүүлэн материал бүхий сургалтын өрөө, орчин бүрдүүлэх зөвлөх үйлчилгээг эхлүүлээд байна.
Тус хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.4 биелдэг эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Хууль зүй, дотоод хэргийн яамнаас мэдээллийг нарийвчлан лавлах шаардлагатай.
Тус хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.5 биелдэг эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Хууль зүй, дотоод хэргийн яамнаас мэдээллийг нарийвчлан лавлах шаардлагатай.
Тус хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.2 биелдэг эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Хууль зүй, дотоод хэргийн яамнаас мэдээллийг нарийвчлан лавлах шаардлагатай.
Тус хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.3.1 биелдэг эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас мэдээллийг нарийвчлан лавлах шаардлагатай.
Тус хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.3.2 биелдэг эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас мэдээллийг нарийвчлан лавлах шаардлагатай.
Тус хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.3.3 биелдэг эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас мэдээллийг нарийвчлан лавлах шаардлагатай.
Тус хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.3.4 биелдэг эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас мэдээллийг нарийвчлан лавлах шаардлагатай.

Тус хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.3.5 биелдэг эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас мэдээллийг нарийвчлан лавлах шаардлагатай.
Тус хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.4 биелдэг эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас мэдээллийг нарийвчлан лавлах шаардлагатай.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Заримдаг хэрэгждэг заалт бий.

ХЯНАХ ХУУДАС № 13	
13 дугаар зүйл. Нийгмийн хөгжилд залуучуудын оролцоог дэмжих 13.1. Төрөөс залуучуудын оролцоог дараах чиглэлээр дэмжинэ: 13.1.1. залуучууд өөрсдийн эрх ашигт нөлөөлөх аливаа асуудлаар шийдвэр гаргах үйл явцад оролцох, хэрэгжилтийг хамтран зохион байгуулах, биелэлтэд нь хяналт тавих; 13.1.2. залуучуудын иргэний нийгмийн байгууллагын нийтэд тустай үйл ажиллагааг дэмжих; 13.1.3. залуучуудын хүмүүнлэгийн болон сайн дурын ажилд оролцох оролцоог дэмжих.	
Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Тус хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1.1 биелдэг эсэх	Заримдаг. Ганцаарчилсан болон бүлгийн ярилцлагад оролцогч, асуумжид хариулсан хүмүүсээс харилцан адилгүй, ялгаатай байр суурь, үзэл бодол илэрхийлсэн. Орон нутгийн удирдлага, түүний сонгуульт ажил, төсөв, улс төрийн идэвх зүтгэл, намын харьяаллаас шууд хамааралтай.
Тус хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1.2 биелдэг эсэх	Заримдаг. Ганцаарчилсан болон бүлгийн ярилцлагад оролцогч, асуумжид хариулсан хүмүүсээс харилцан адилгүй, ялгаатай байр суурь, үзэл бодол илэрхийлсэн. Орон нутгийн удирдлага, улс төрийн идэвх зүтгэл, намын харьяаллаас шууд хамааралтай.
Тус хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1.3 биелдэг эсэх	Заримдаг. Ганцаарчилсан болон бүлгийн ярилцлагад оролцогч, асуумжид хариулсан хүмүүсээс харилцан адилгүй, ялгаатай байр суурь, үзэл бодол илэрхийлсэн. Орон нутгийн удирдлага, түүний сонгуульт ажил, улс төрийн идэвх зүтгэл, хөдөлмөр эрхлэлт, орлогоос шууд хамааралтай.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.

Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Заримдаг хэрэгждэг заалт бий.

ХЯНАХ ХУУДАС № 14

14 дүгээр зүйл. Залуучууд шийдвэр гаргах үйл ажиллагаанд оролцох, нөлөөлөл үзүүлэх

14.1. Залуучуудыг шийдвэр гаргах үйл ажиллагаанд оролцуулах талаар дараах арга хэмжээ авч хэрэгжүүлнэ:

14.1.1. шийдвэр гаргах, нөлөөлөл үзүүлэх, хяналт тавих үйл ажиллагаанд шууд болон өөрийн төлөөллийн байгууллага, хуулийн этгээдээр дамжуулан оролцох боломжийг бүрдүүлэх;

14.1.2. сайн засаглалыг хөгжүүлэх, авлигатай тэмцэх, түүнийг бууруулах үйл ажиллагаанд залуучуудын оролцоог дэмжих.

Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Тус хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1.1 биелдэг эсэх	Заримдаг. Ганцаарчилсан болон бүлгийн ярилцлагад оролцогч, асуумжид хариулсан хүмүүсээс харилцан адилгүй, ялгаатай байр суурь, үзэл бодол илэрхийлсэн. Орон нутгийн удирдлага, түүний сонгуульт ажил, төсөв, улс төрийн идэвх зүтгэл, намын харьяаллаас шууд хамааралтай.
Тус хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1.2 биелдэг эсэх	Заримдаг. Ганцаарчилсан болон бүлгийн ярилцлагад оролцогч, асуумжид хариулсан хүмүүсээс харилцан адилгүй, ялгаатай байр суурь, үзэл бодол илэрхийлсэн. Орон нутгийн удирдлага, түүний сонгуульт ажил, төсөв, улс төрийн идэвх зүтгэл, намын харьяаллаас шууд хамааралтай.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Заримдаг хэрэгждэг заалт бий.

ХЯНАХ ХУУДАС № 15

15 дугаар зүйл. Сайн дурын ажилд оролцох оролцоог дэмжих

15.1. Залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага залуучуудын иргэний нийгмийн байгууллага, нийтэд тустай үйл ажиллагаа, хөдөлгөөнийг дараах чиглэлээр дэмжинэ:

15.1.1. залуучуудыг бие даан амьдрах, нийгэм, эдийн засгийн эрсдэлээс хамгаалахад чиглэсэн мэдээлэл, сурталчилгаа, нөлөөллийн арга хэмжээг тэдний оролцоо, дэмжлэгтэйгээр зохион байгуулах;

15.1.2. залуучуудын соёл, боловсрол, иргэний үүрэг, хариуцлагыг дээшлүүлэх ажлыг зохион байгуулах; 15.1.3. зорилтот бүлгийн залуучуудыг нийгэмшүүлэх, хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх чиглэлээр олон нийтэд түшиглэсэн үйл ажиллагааг сайн дурынхны оролцоотойгоор зохион байгуулах; 15.1.4. хараа хяналтгүй хүүхдийг нийгэмшүүлэх, ахмад, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, хүүхдийн асрамж, халамжийн үйл ажиллагаанд сайн дурынхан, аж ахуйн нэгж, байгууллага хамтран ажиллахыг дэмжих. 15.2. Энэ хуулийн 6.1.3, 6.1.4-т заасан сайн дурын ажилд оролцсон цагийг бүртгэж, баталгаажуулах журмыг хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага баталж, залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага хэрэгжүүлнэ.	
Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Тус хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1.1 биелдэг эсэх	Заримдаг. Ганцаарчилсан болон бүлгийн ярилцлагад оролцогч, асуумжид хариулсан хүмүүсээс харилцан адилгүй, ялгаатай байр суурь, үзэл бодол илэрхийлсэн. Орон нутгийн удирдлага, түүний сонгуульт ажил, төсөв, улс төрийн идэвх зүтгэлээс шууд хамааралтай.
Тус хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1.2 биелдэг эсэх	Заримдаг. Ганцаарчилсан болон бүлгийн ярилцлагад оролцогч, асуумжид хариулсан хүмүүсээс харилцан адилгүй, ялгаатай байр суурь, үзэл бодол илэрхийлсэн. Орон нутгийн удирдлага, түүний сонгуульт ажил, төсөв, улс төрийн идэвх зүтгэлээс шууд хамааралтай.
Тус хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1.3 биелдэг эсэх	Заримдаг. Ганцаарчилсан болон бүлгийн ярилцлагад оролцогч, асуумжид хариулсан хүмүүсээс харилцан адилгүй, ялгаатай байр суурь, үзэл бодол илэрхийлсэн. Орон нутгийн удирдлага, түүний сонгуульт ажил, төсөв, улс төрийн идэвх зүтгэлээс шууд хамааралтай.
Тус хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1.4 биелдэг эсэх	Заримдаг. Ганцаарчилсан болон бүлгийн ярилцлагад оролцогч, асуумжид хариулсан хүмүүсээс харилцан адилгүй, ялгаатай байр суурь, үзэл бодол илэрхийлсэн. Орон нутгийн удирдлага, түүний сонгуульт ажил, төсөв, улс төрийн идэвх зүтгэлээс шууд хамааралтай.
Тус хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.2 биелдэг эсэх	Тийм. “Залуучуудын сайн дурын ажлыг бүртгэх, баталгаажуулах журам”-ыг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2019 оны А/130 дугаар тушаалын хавсралтаар батлан хэрэгжүүлж байна. Журам хэрэгжсэнээр сайн дурын ажил хийсэн, оролцсон тухай мэдээллийг бүртгэн баталгаажуулж, ажлын туршлагад тооцон лавлагаа олгодог болсон. Ингэснээр залуучууд, ялангуяа оюутны ширээнээс хөдөлмөрийн зах зээлд хөл тавьж буй залуучууд “ажлын туршлага дутмаг” гэсэн шүүмжлэлд өртөх, хүссэн, сонирхсон ажлын байрандаа тэнцэхгүй байх эрсдэлээс сэргийлэх ач холбогдолтой. Түүнчлэн “Төрийн албаны тусгай шалгалт”-ын удирдан зохион

	байгуулах, багаар ажиллах чадварын үнэлгээнд нийтэд тустай, сайн дурын, гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагаанд манлайлан оролцсон бол давуу талд тооцдог болсон нь цаашид төрийн албанд ажиллах сонирхолтой залуучуудын хувьд чухал дэмжлэг болж байна. Журмын хэрэгжилтийг хангах хүрээнд Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар өөрийн цахим хуудсаар дамжуулан сайн дурын ажил хийх болон хийлгэх хүсэлтэй талуудын бүртгэл, зуучлалыг хийж байна. 2019 онд сайн дурын ажилд 4084 залуус, 25215 цагийн үйл ажиллагаанд хамрагджээ. 2020 оны 3 дугаар сарын 02-30-ны өдрүүдэд “Залуучууд коронавирусын эсрэг нэгдэж байна” арга хэмжээг зохион байгуулж, онцгой нөхцөл байдал үүссэн үед ажиллах 1058 сайн дурын ажилтныг бүртгэн, холбогдох мэдээлэл зөвлөгөөгөөр хангаж ажилласан байна. Мөн сайн дурын үйл ажиллагааны онцлог, зохион байгуулах үе шат, сайн дурын ажилтны ёс зүйн цахим сургалтыг НҮБ-ын Хүүхдийн сантай хамтран зохион байгуулж, Баянгол, Багахангай, Сонгинохайрхан, Баянзүрх, Чингэлтэй зэрэг дүүргүүд, Сайн дурын ажилтны үндэсний сүлжээний төв, Хөвсгөл, Сэлэнгэ, Архангай, Баян-Өлгий, Орхон, Өмнөговь, Сүхбаатар, Төв, Увс аймгийн нийт 117 оюутан залуучуудыг хамруулсан байна. “Залуучуудын сайн дурын ажлыг бүртгэх, баталгаажуулах журам”-ын хэрэгжилтийг хангах үүднээс залуучуудын сайн дурын ажил хийх, оролцох, санаачлах идэвх сонирхлыг нэмэгдүүлэх, хувь хүний хөгжлийг дэмжих үүднээс сайн дурын үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулах сургагч багш бэлтгэх сургалтын модуль хөтөлбөрийг НҮБ-ын Хүүхдийн сантай хамтран боловсруулж, аймаг, дүүргийн Залуучуудын хөгжлийн төвийн 90 орчим ажилтан, албан хаагчийг хамруулж, хүний нөөцийн чадавхыг бэхжүүлсэн байна.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Заримдаг хэрэгждэг заалт бий.

ХЯНАХ ХУУДАС № 16

16 дугаар зүйл. Хүмүүнлэгийн ажилд оролцох оролцоог дэмжих

6.1. Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга энэ хуулийн 6.1.3, 6.1.4-т заасан сайн дурын болон хүмүүнлэгийн ажилд оролцсон залуучууд болон залуучуудын иргэний нийгмийн

байгууллагын сайн туршлагыг хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан алдаршуулж, олон нийтэд түгээн дэлгэрүүлнэ.	
Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Тус хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.1 биелдэг эсэх	Заримдаг. Ганцаарчилсан болон бүлгийн ярилцлагад оролцогч, асуумжид хариулсан хүмүүсээс харилцан адилгүй, ялгаатай байр суурь, үзэл бодол илэрхийлсэн. Орон нутгийн удирдлага, түүний сонгуульт ажил, улс төрийн идэвх зүтгэл, сайн дурын чиглэлээр ажилладаг Монголын Улаан Загалмайн Нийгэмлэг зэрэг төрийн бус байгууллагын салбар зөвлөлийн үйл ажиллагаанаас шууд хамааралтай.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Заримдаг хэрэгждэг заалт бий.

ХЯНАХ ХУУДАС № 17	
17 дугаар зүйл. Улсын Их Хурлын бүрэн эрх 17.1. Улсын Их Хурал залуучуудын хөгжлийг дэмжих талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ: 17.1.1. залуучуудын хөгжлийг хангах төрийн бодлогыг тодорхойлох; 17.1.2. залуучуудын хөгжлийн үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах төсвийг батлах; 17.1.3. залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавих; 17.1.4. хууль тогтоомжид заасан бусад.	
Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжид заасан бүрэн эрхээс хэтэрсэн эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэц, шүүхээс тусгайлсан шийдвэр гараагүй. Цаашид судлах шаардлагатай.
Жил бүр шаардагдах төсвийг баталсан эсэх	Заримдаг. Сангийн яамны 2018-2020 оны "Иргэдийн төсөв" (Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн төсөл) баримт бичигт залуучуудын чиглэлээр төсөвлөдөг туршлага байхгүй байна. Монгол Улсын төсвийн тухай 2018-2020 оны хуульд Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд, Эрүүл мэндийн сайд, Барилга, хот байгуулалтын сайд Хүнс, хөдөө, аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд зэрэг Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хуульд заасан албан тушаалтны төсөв зарцуулах эрхэд залуучуудын асуудлыг тусгайлан заагаагүй

	байна. Цаашид төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа хийх шаардлагатай.
Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавьсан эсэх	Тийм. Залуучуудын хөгжлийн үндэсний хөтөлбөр нь залуучуудад эх оронч үзэл, эрүүл амьдрах зан үйлийг төлөвшүүлж, тэдэнд ээлтэй эрүүл мэндийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, бүх шатны сургалтын чанарыг сайжруулж, залуучуудын насан туршдаа суралцахуйг дэмжих, залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлт, гарааны бизнесийг дэмжих, тогтвортой хөгжилд залуучуудын оролцоог нэмэгдүүлэх, залуучуудад ээлтэй, аюулгүй амьдрах, хөгжих орчныг бүрдүүлэх 5 зорилт 72 үйл ажиллагааны хүрээнд 83 шалгуур үзүүлэлт бүхий арга хэмжээг төлөвлөсөн байна. Залуучуудын хөгжлийн үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд 2020 онд төлөвлөсөн нийт 26 арга хэмжээний хэрэгжилтийг дүгнэхэд 6 арга хэмжээ нь үр дүнтэй буюу 100 хувь, 12 арга хэмжээ нь тодорхой үр дүнд хүрсэн буюу 70-99 хувь, 1 арга хэмжээ эрчимжүүлэх шаардлагатай буюу 69 хувь, 7 арга хэмжээ үр дүнгүй буюу 0-30 хувьтай байна. Залуучуудын хөгжлийн үндэсний хөтөлбөрийн 5 зорилтын хүрээнд төлөвлөсөн арга хэмжээг 2020 онд хэмжих шалгуур үзүүлэлтийн дагуу биелэлтийг дүгнэвэл 72 төлөвлөсөн арга хэмжээнээс хугацаа болоогүй 45, зорилтын үнэлгээ 65.5 хувьтай байна. ⁸
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Заримдаг хэрэгждэг заалт бий.

ХЯНАХ ХУУДАС № 18

18 дугаар зүйл. Засгийн газрын бүрэн эрх

18 дугаар зүйл. Засгийн газрын бүрэн эрх

18.1. Засгийн газар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

18.1.1. залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль тогтоомжийн биелэлтийг зохион байгуулах;

18.1.2. залуучуудын хөгжлийг дэмжих үндэсний хөтөлбөр, төлөвлөгөөг батлах;

18.1.3. залуучуудын хөгжлийг дэмжих үйл ажиллагаа болон үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийг жил бүрийн улсын болон орон нутгийн төсөвт тусгаж, өргөн мэдүүлэх;

⁸ Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж байгаа талаар Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Тэргүүн дэд даргын 2021 оны 9 дүгээр сарын 8-ны ТГ-02/946 дугаар албан бичиг.

18.1.4. залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавих; 18.1.5. хууль тогтоомжид заасан бусад.	
Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжид заасан бүрэн эрхээс хэтэрсэн эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэц, шүүхээс тусгайлсан шийдвэр гараагүй. Цаашид судлах шаардлагатай.
Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль тогтоомжийн биелэлтийг зохион байгуулсан эсэх	Заримдаг. Энэ талаарх мэдээллийг Засгийн газар, түүний Хэрэг эрхлэх газраас ирүүлээгүй. Барилга, хот байгуулалтын яам, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам, Эрүүл мэндийн яамны зүгээс зарим үйл ажиллагааг дангаар болон хамтран хийдэг. Олон нийтэд үр дүнтэй зохион байгуулсан, үнэлгээнд оролцсон хүмүүс, ганцаарчилсан болон бүлгийн ярилцлагад оролцогч, асуумжид хариулсан хүмүүсээс харилцан адилгүй, ялгаатай байр суурь, үзэл бодол илэрхийлсэн.
Залуучуудын хөгжлийг дэмжих үндэсний хөтөлбөр, төлөвлөгөөг баталсан эсэх	Тийм. Монгол Улсын Засгийн газрын 2019 оны 171 дүгээр тогтоолоор “Залуучуудын хөгжлийн үндэсний хөтөлбөр”-ийг баталсан. Уг хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2019 оны А/383 дугаар тушаалаар батлан хэрэгжүүлж байна.
Залуучуудын хөгжлийг дэмжих үйл ажиллагаа болон үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийг жил бүрийн улсын болон орон нутгийн төсөвт тусгаж, өргөн мэдүүлсэн эсэх	Заримдаг. Дээр дурдсан хөтөлбөрийг 2019-2022 онд хэрэгжүүлэх төсөв нийт 7 тэрбум төгрөг буюу жилд 1.7 тэрбум төгрөг байхаар төлөвлөсөн байна. ⁹ Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх санхүүжилтийн эх үүсвэрийг улсын болон орон нутгийн төсөв, олон улсын байгууллага, гадаад улсын зээл тусламж, төсөл хөтөлбөрийн санхүүжилт, төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгжийн хандив, тусламжаар санхүүжихээр тусгасан байна. Хандивт суурилсан хандлагаар төсөвлөх, төлөвлөхөд хандаж, найдвартай эх үүсвэрээс хангалттай төсөв хуваарилж байгаа туршлага байхгүй байна.
Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавьсан эсэх	Заримдаг. Засгийн газар, тэр дундаа Хэрэг эрхлэх газраас ямарваа нэгэн тайлан, мэдээ ирүүлээгүйн хяналт-шинжилгээ хариуцсан нэгж ажилласан гэж тодорхойлоход хангалттай үндэслэл болохгүй.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.

⁹ ХНХЯ-ны "Залуучуудын хөгжлийн үндэсний хөтөлбөр"-ийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хөрөнгийн хэмжээ, санхүүжилтийн эх үүсвэрийн төсөөлөл тооцооноос. Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Тэргүүн дэд даргын 2021 оны 9 дүгээр сарын 8-ны ТГ-02/946 дугаар албан бичиг.

Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Заримдаг хэрэгждэг заалт бий.

ХЯНАХ ХУУДАС № 19

19 дүгээр зүйл. Залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын чиг үүрэг

19.1. Залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь залуучуудын хөгжил, оролцоог дэмжих чиглэлээр дараах чиг үүрэгтэй:

19.1.1. залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль тогтоомж, төрийн бодлого, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг нэгдсэн удирдлагаар хангах, хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх, үр дүнг тайлагнах;

19.1.2. залуучуудын асуудал хариуцсан бүх шатны байгууллагыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах, үйл ажиллагаанд үнэлэлт, дүгнэлт өгөх;

19.1.3. залуучуудын хөгжил, оролцооны чиглэлээр гадаадын болон олон улсын байгууллагатай хамтран ажиллах;

19.1.4. залуучуудын сайн дурын ажлыг бүртгэх, үнэлэмжийг нэмэгдүүлэх, тухайн салбарт ажилласан байдлыг ажлын туршлагад тооцох тогтолцоог бий болгох;

19.1.5. оюутан, суралцагчид цагийн ажил хийх тогтолцоог бий болгож, хэрэгжилтийг зохион байгуулах;

19.1.6. хууль тогтоомжид заасан бусад.

19.2. Залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага цэргийн насны залуучуудын цэргийн алба хаах хүсэл, эрмэлзлийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн нөлөөллийн арга хэмжээг батлан хамгаалахын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлнэ.

Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжид харшилсан чиг үүрэгтэй эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэц, шүүхээс тусгайлсан шийдвэр гараагүй. Цаашид судлах шаардлагатай.
Тус хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.1.1-19.1.6 дахь заалтаас хэрэгжээгүй зохицуулалт байдаг эсэх	Заримдаг. 19.1.4, 19.1.5 дахь заалтыг хэрэгжүүлэх талаар анхаарах шаардлагатайг үнэлгээнд оролцогчид тэмдэглэж байсан.
Тус хуулийн 19 дүгээр зүйлийн зүйлийн 19.2 биелдэг эсэх	Тийм. “Хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэх үндэсний хөтөлбөр”-ийг Батлан хамгаалах яам санаачлан боловсруулж, Засгийн газрын 2019 оны 219 дүгээр тогтоолоор батлуулсан. ХНХЯ нь энэ хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөнд санал тусган хамтран ажилласан бөгөөд залуучуудын эх оронч үзлийг дэмжих, цэргийн алба хаах хүсэл эрмэлзлийг нэмэгдүүлэх сурталчилгаа, нөлөөллийн арга хэмжээг аймаг, дүүргийн Залуучуудын хөгжлийн төвүүдээр дамжуулан орон нутагт

	зохион байгуулах, залуучууд, олон нийтийн оролцоог хангахад хамтран ажиллаж байна.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Заримдаг хэрэгждэг заалт бий.

ХЯНАХ ХУУДАС № 20

20 дугаар зүйл. Залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын чиг үүрэг

20.1. Залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь залуучуудын хөгжил, оролцоог дэмжих чиглэлээр дараах чиг үүрэгтэй:

20.1.1. залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль тогтоомж, төрийн бодлого, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

20.1.2. орон нутгийн салбар, нэгжийг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангаж, ажлын уялдаа холбоог сайжруулах арга хэмжээ авах, ажлын гүйцэтгэлийн тайланг үнэлэх;

20.1.3. залуучуудын асуудал эрхэлсэн бүх шатны байгууллагад ажиллаж байгаа ажилтнуудын мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэх, мэргэшүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

20.1.4. залуучуудын талаар мэдээллийн сан бүрдүүлж, хөтлөх;

20.1.5. залуучуудын хөгжлийг хангахад дэмжлэг үзүүлж, амжилт гаргасан хуулийн этгээдийг алдаршуулах, шагнаж, урамшуулах;

20.1.6. залуучуудын үүсгэн байгуулсан төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагааг дэмжих;

20.1.7. залуучуудын хөгжлийн чиглэлээр хууль тогтоомжийн хүрээнд гадаадын болон олон улсын байгууллагатай хамтран ажиллах;

20.1.8. энэ хуулийн 8.1.2, 8.1.5 дахь заалт, 9.4 дэх хэсэг, 10.1.4 дэх заалтад заасан чиг үүрэг, арга хэмжээг гэрээний үндсэн дээр төрийн бус болон хувийн хэвшлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх;

20.1.9. хууль тогтоомжид заасан бусад.

20.2. Энэ хуулийн 20.1.4-т заасан мэдээллийн санг бүрдүүлэх журмыг залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, Үндэсний статистикийн хороо, улсын бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн байгууллага хамтран батална.

20.3. Залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь орон нутагт залуучуудад зориулсан нэг цэгийн үйлчилгээ үзүүлэх залуучуудын хөгжлийн төвтэй байна.

20.4. Энэ хуулийн 20.3-т заасан залуучуудын хөгжлийн төвийн дүрмийг залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага батална.

20.5. Залуучуудын хөгжлийн төв нь дараах чиг үүрэгтэй:

20.5.1. залуучуудад амьдрах ухааны чадвар эзэмшүүлэх сургалт явуулах;

20.5.2. залуучуудын эрх ашгийг хөндсөн аливаа асуудлаар шийдвэр гаргах үйл ажиллагаанд бүх түвшинд оролцож, саналаа холбогдох төрийн байгууллагад хүргүүлэх боломжийг бүрдүүлэх, мэдээллээр хангах;

20.5.3. залуучуудын хүсэл, сонирхол, эрэлт, хэрэгцээнд тулгуурласан сонирхлын клуб, зөвлөл, бүлгийн үйл ажиллагааг дэмжих;

20.5.4. залуучуудыг хууль зүйн туслалцаа болон эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд холбон зуучлах; 20.5.5. залуучуудад гэр бүлийн боловсрол олгох, залуу гэр бүл тулгамдсан бэрхшээлээ хамтран даван туулах, сэтгэл зүйн дэмжлэг үзүүлэх бүлгийн уулзалт, чөлөөт ярилцлага зохион байгуулах санал, санаачилгыг дэмжих; 20.5.6. зорилтот бүлгийн залуучуудыг хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээ, мэдээллээр хангаж, ажилд зуучлах; 20.5.7. залуучуудын гарааны компани эрхлэхийг дэмжих чиглэлээр орон нутгийн хөдөлмөр эрхлэлтийн асуудал эрхэлсэн төрийн байгууллагатай хамтран ажиллах. 20.6. Залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь орон нутаг дахь залуучуудын хөгжлийн төвийг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангаж ажиллана. 20.7. Залуучуудын хөгжлийн төв нь залуучуудын хөгжлийн салбар зөвлөлийн ажлын алба байна. 20.8. Залуучуудын хөгжлийн төв нь улсын болон орон нутгийн төсвөөс санхүүжнэ.	
Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжид харшилсан чиг үүрэгтэй эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэц, шүүхээс тусгайлсан шийдвэр гараагүй. Цаашид судлах шаардлагатай.
Тус хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.1-20.1.9.6 дэх заалтаас хэрэгжээгүй зохицуулалт байдаг эсэх	Заримдаг. 20.1.3, 20.1.4, 20.1.8 дахь заалтын талаар ганцаарчилсан болон бүлгийн ярилцлагад оролцогч, асуумжид хариулсан хүмүүсээс харилцан адилгүй, ялгаатай байр суурь, үзэл бодол илэрхийлсэн. Орон нутгийн удирдлага, улс төрийн идэвх зүтгэл, уул уурхайн бүс нутгаас шууд хамааралтай.
Тус хуулийн 20 дугаар зүйлийн зүйлийн 20.2 биелсэн эсэх	Тийм. “Залуучуудын статистикийн нэгдсэн үзүүлэлт, түүнийг тооцох аргачлал”-ыг (ҮСХ, 2018), “Залуучуудын мэдээллийн санг бүрдүүлж хөтлөх журам” (ҮСХ, ГБХЗХГ, УБЕГ-ын 2019 оны А/95, А171, А/681 дүгээр хамтарсан тушаалаар тус тус баталсан.
Залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь орон нутагт залуучуудад зориулсан нэг цэгийн үйлчилгээ үзүүлэх залуучуудын хөгжлийн төвтэй эсэх	Заримдаг. Нарийвчилсан тоог дахин тодруулах шаардлагатай. Манай улсад 2021 оны 10 дугаар сарын 25-ны өдрийн байдлаар 21 аймаг, 9 дүүрэг, Өмнөговь аймгийн 5 суманд нийт 35 Залуучуудын хөгжлийн төв үйл ажиллагаа явуулж байна.
Тус хуулийн 20 дугаар зүйлийн зүйлийн 20.4 биелсэн эсэх	Тийм. Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын газрын даргын 2018 оны 1 дүгээр сарын 16-ны өдрийн А/07 дугаар тушаалаар Залуучуудын хөгжлийн дүрэм, ажилтнуудын ажлын байрны үлгэрчилсэн тодорхойлолт баталсан.
Тус хуулийн 20 дугаар зүйлийн зүйлийн 20.5 дахь чиг үүрэг нь дүрэмдээ нийцсэн эсэх	Заримдаг. Ганцаарчилсан болон бүлгийн ярилцлагад оролцогч, асуумжид хариулсан хүмүүс чиг үүргээс гадуур үйл ажиллагаанд ч татан оролцуулдаг, хүн цаг, эрч хүч үр нөлөөгүй арга хэмжээнд зарцуулдаг талаар дурдсан. Цэвэрлэгээ, хог, нохой, муурны асуудал,

	хувийн ажил, хүүхдийн асуудал гэх мэт.
Тус хуулийн 20 дугаар зүйлийн зүйлийн 20.6 биелдэг эсэх	Тийм. Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын газар 2021 оны 10 дугаар сарын 25-ны өдрийн байдлаар Залуучуудын хөгжлийн газартай, Залуучуудын хөгжлийн төв, салбар зөвлөл хариуцсан мэргэжилтэйгээр ажиллаж байна.
Тус хуулийн 20 дугаар зүйлийн зүйлийн 20.7 биелдэг эсэх	Заримдаг. Хангалттай санхүүгийн, хүний, техникийн нөөцгүй талаар ганцаарчилсан болон бүлгийн ярилцлагад оролцогч, асуумжид хариулсан хүмүүсээс харилцан адилгүй, ялгаатай байр суурь, үзэл бодол илэрхийлсэн. Орон нутгийн удирдлага, улс төрийн идэвх зүтгэл, уул уурхайн бүс нутгаас шууд хамааралтай.
Тус хуулийн 20 дугаар зүйлийн зүйлийн 20.8 биелдэг эсэх	Заримдаг. Хангалттай төсөвлөлт тэр бүр байдаггүй, орон нутгийн удирдлага, улс төрийн идэвх зүтгэл, уул уурхайн бүс нутгаас шууд хамааралтай талаар үнэлгээнд оролцогчид цохон тэмдэглэсэн.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Заримдаг хэрэгждэг заалт бий.

ХЯНАХ ХУУДАС № 21	
21 дүгээр зүйл. Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг даргын чиг үүрэг 21.1. Бүх шатны Засаг дарга харьяа нутаг дэвсгэртээ залуучуудын хөгжлийг дэмжих талаар дараах чиг үүрэгтэй: 21.1.1. харьяалах нутаг дэвсгэртээ үйл ажиллагаа явуулж байгаа залуучуудын салбар зөвлөлийг тэргүүлэх; 21.1.2. залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг харьяалах нутаг дэвсгэртээ зохион байгуулах; 21.1.3. залуучуудын хөгжлийг дэмжих үйл ажиллагаанд шаардагдах төсвийг тухайн шатны Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлаар батлуулж, хэрэгжилтийг зохион байгуулах; 21.1.4. энэ хуулийн 11.1.7 дахь заалт, 13, 14, 15 дугаар зүйлд заасан арга хэмжээг залуучуудын оролцоог дэмжих тусгай хөтөлбөрийн дагуу харьяалах нутаг дэвсгэртээ зохион байгуулах; 21.1.5. энэ хуулийн 9.5 дахь хэсэг, 11.1.7 дахь заалт, 20.8 дахь хэсэгт заасан арга хэмжээнд шаардагдах хөрөнгийг жил бүрийн орон нутгийн төсөвт тусгах; 21.1.6. хууль тогтоомжид заасан бусад.	
Хянах асуулт	Тэмдэглэл

Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжид харшилсан чиг үүрэгтэй эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэц, шүүхээс тусгайлсан шийдвэр гараагүй. Цаашид судлах шаардлагатай.
Тус хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.1.1-21.1.6 дахь заалтаас хэрэгжээгүй зохицуулалт байдаг эсэх	Заримдаг. Ганцаарчилсан болон бүлгийн ярилцлагад оролцогч, асуумжид хариулсан хүмүүсээс харилцан адилгүй, ялгаатай байр суурь, үзэл бодол илэрхийлсэн. Орон нутгийн удирдлага, улс төрийн идэвх зүтгэл, уул уурхайн бүс нутгаас шууд хамааралтай.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Заримдаг хэрэгждэг заалт бий.

ХЯНАХ ХУУДАС № 22

22 дугаар зүйл. Залуучуудын хөгжлийн үндэсний болон салбар зөвлөл

22.1. Залуучуудын хөгжлийг дэмжих салбар дундын үйл ажиллагааг үндэсний болон орон нутгийн түвшинд уялдуулан зохицуулах чиг үүрэг бүхий Залуучуудын хөгжлийн үндэсний зөвлөлийг Монгол Улсын Ерөнхий сайд, орон нутагт залуучуудын хөгжлийн салбар зөвлөлийг аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга тус тус тэргүүлнэ.

22.2. Залуучуудын хөгжлийн үндэсний болон орон нутгийн салбар зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг төрийн байгууллага, залуучуудын иргэний нийгмийн байгууллага, залуучуудын төлөөллийг оролцуулан Зөвлөлийн тэргүүн батална.

22.3. Залуучуудын хөгжлийн үндэсний болон орон нутгийн салбар зөвлөлийн дүрмийг Засгийн газар батална.

22.4. Залуучуудын хөгжлийн үндэсний болон орон нутгийн салбар зөвлөл нь дараах чиг үүрэгтэй:

22.4.1. залуучуудын хөгжлийг дэмжих төрийн бодлого, хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх талаар Засгийн газарт болон холбогдох бусад байгууллагад зөвлөх, салбар дундын үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах, шаардлагатай арга хэмжээ авах;

22.4.2. залуучуудын хөгжлийг дэмжих, эрх ашгийг хамгаалах асуудлыг шийдвэрлэхэд залуучууд, залуучуудын иргэний нийгмийн байгууллага, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг оролцуулах, гаргасан санаачилгыг дэмжих;

22.4.3. залуучуудын хөгжлийг дэмжих асуудлаар гадаад улс, олон улсын байгууллагатай хамтран ажиллах;

22.4.4. залуучуудын хөгжлийн үндэсний болон орон нутгийн салбар зөвлөлийн дүрэмд заасан бусад.

Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Үндэсний болон салбар зөвлөлийг байгуулсан эсэх	Тийм.
Үндэсний болон салбар зөвлөлийн	Заримдаг. Засгийн газрын 2018 оны 1 дугаар

бүрэлдэхүүнийг олон талын төлөөлөлтэй байгуулсан эсэх	захирамжаар Залуучуудын хөгжлийн үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг батлахдаа нийгмийн ялгаатай бүлэг, төлөөллийг тэр бүр оруулаагүй.
Тус хуулийн 22 дугаар зүйлийн зүйлийн 22.3 биелсэн эсэх	Тийм. Засгийн газрын 2018 оны 4 дүгээр тогтоолын 1, 2 дугаар хавсралтаар баталсан. Энэ тогтоолын 1 дүгээр хавсралтад Засгийн газрын 2021 оны 96 дугаар тогтоолоор өөрчлөлт орсон.
Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжид харшилсан чиг үүрэгтэй эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэц, шүүхээс тусгайлсан шийдвэр гараагүй. Цаашид судлах шаардлагатай.
Тус хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.4.1-22.4.4 дахь заалтаас хэрэгжээгүй зохицуулалт байдаг эсэх	Заримдаг. Ганцаарчилсан болон бүлгийн ярилцлагад оролцогч, асуумжид хариулсан хүмүүсээс харилцан адилгүй, ялгаатай байр суурь, үзэл бодол илэрхийлсэн. Орон нутгийн удирдлага, улс төрийн идэвх зүтгэлээс шууд хамааралтай.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Заримдаг хэрэгждэг заалт бий.

ХЯНАХ ХУУДАС № 23	
23 дугаар зүйл. Залуучуудын хөгжлийг дэмжих сан 23.1. Залуучуудын хөгжлийг дэмжих үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх зорилгоор залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага дэргэдээ Залуучуудын хөгжлийг дэмжих сан /цаашид “сан” гэх/ -тай байна. 23.2. Сангийн үйл ажиллагааны дүрмийг Засгийн газар батална. 23.3. Сангийн хөрөнгийн удирдлагыг залуучуудын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хэрэгжүүлнэ.	
Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Залуучуудын хөгжлийг дэмжих сан байгуулсан эсэх	Үгүй. Засгийн газрын тусгай сангийн тухай 2019 оны 11 дүгээр сарын 13-ны өдөр баталсан шинэчилсэн найруулгад энэхүү тусгай санг байгуулаагүй. Монгол Улсын Ерөнхий сайд Ухнаагийн Хүрэлсүх 2019 онд “Залуучуудын хөгжлийн үндэсний тавдугаар чуулган: “Хүчээ нэгтгэе: Залуучуудын манлайлал”-ы үеэр Залуучуудын хөгжлийг

	дэмжих сан байгуулахаар илтгэж байсан. ¹⁰ Хожим 2021 оны 4 дүгээр сарын 8-ны өдөр уг хуульд Хүүхдийн төлөө санг ¹¹ байгуулахаар нэмсэн ч Залуучуудын хөгжлийг дэмжих санг байгуулаагүй.
Тус хуулийн 23 дугаар зүйлийн зүйлийн 23.2 биелсэн эсэх	Үгүй. Засгийн газраас 2021 оны 10 дугаар сарын 25-ны өдрийн байдлаар үүнд хамаарах ямар нэгэн тогтоол батлаагүй.
Тус хуулийн 23 дугаар зүйлийн зүйлийн 23.3 биелдэг	Үгүй. Өмнө дурдсан, 2021 оны 4 дүгээр сард байгуулсан Хүүхдийн төлөө санд “Хүүхдийн төлөө фонд” төрийн бус байгууллагаас хандивласан мөнгийг хүлээн авснаас өөр ахиц дэвшил байхгүй.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Тийм. Энэ зүйл огт хэрэгжээгүй.

ХЯНАХ ХУУДАС № 24	
24 дүгээр зүйл. Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль тогтоомжийн биелэлтэд хяналт тавих 24.1. Засгийн газар, бүх шатны Засаг дарга, хууль тогтоомжоор эрх олгосон бусад байгууллага, албан тушаалтан эрх хэмжээнийхээ хүрээнд залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль тогтоомжийн биелэлтэд хяналт тавина. 24.2. Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасны дагуу энэ хуулийн хэрэгжилтэд үнэлгээ хийнэ. 24.3. Энэ хуулийг зөрчсөн албан тушаалтны үйлдэл нь гэмт хэргийн шинжгүй бол Төрийн албаны тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ. 24.4. Энэ хуулийг зөрчсөн хүн, хуулийн этгээдэд Эрүүгийн хууль, эсхүл Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.	
Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Тус хуулийн 24 дугаар зүйлийн зүйлийн 24.1 биелдэг эсэх	Заримдаг. Нэр дурдсан байгууллага, албан тушаалтнаас тайлан ирүүлээгүй, мэдээлэл байхгүй, албан ёсны эх сурвалж тодорхойгүй, ил тод, нээлттэй биш.
Тус хуулийн 24 дугаар зүйлийн зүйлийн 24.2 биелдэг эсэх	Үгүй. Төрийн байгууллагаас 2021 оны 10 дугаар сарын 25-ны өдрийн байдлаар хийсэн

¹⁰ Монгол Улсын Засгийн газрын албан ёсны вебсайт, Хэлсэн үг: “У.Хүрэлсүх: Залуучуудынхаа хөгжлийг дэмжих сан байгуулна, ардчилал, эрх чөлөөг батлан хамгаална, бусдыг нь залуус та бүхэн хий”. Дэлгэрэнгүйг: <https://zasag.mn/news/view/23299>

¹¹ 18 нас хүртэлх хүнд зориулахаар заасан гэж үзвэл 15-18 насны залуучуудад мөн хамаарна гэж харж болзошгүй. Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн 21(2) дугаар зүйлд заасны дагуу Хүүхдийн төлөө сангийн зориулалт нь Залуучуудын хөгжлийг дэмжих сангаас өөр болно.

	үнэлгээний тайланг үзээгүй болно.
Тус хуулийн 24 дугаар зүйлийн зүйлийн 24.3 биелдэг эсэх	Заримдаг. Ганцаарчилсан болон бүлгийн ярилцлагад оролцогч, асуумжид хариулсан хүмүүсээс харилцан адилгүй, ялгаатай байр суурь, үзэл бодол илэрхийлсэн. Орон нутгийн удирдлага, улс төрийн идэвх зүтгэлээс шууд хамааралтай, хуулийг ялгавартай хэрэгжүүлдэг.
Тус хуулийн 24 дугаар зүйлийн зүйлийн 24.4 биелдэг эсэх	Мэдээлэл дутмаг, эсвэл тодорхойгүй. Энэ талаарх нарийвчилсан гэмт хэргийн тоон мэдээг тодруулан үзэх шаардлагатай.
Энэ зүйл хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт байдаг эсэх	Үгүй.
Энэ зүйл хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа байдаг эсэх	Үгүй.
Огт хэрэгждэггүй эсвэл муу хэрэгждэг заалт байдаг эсэх	Заримдаг хэрэгждэг заалт бий.

ХЯНАХ ХУУДАС № 25	
25 дугаар зүйл. Хууль хүчин төгөлдөр болох	
25.1. Энэ хуулийг 2018 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.	
Хянах асуулт	Тэмдэглэл
Тус хуулийн 25 дугаар зүйлийн зүйлийн 25.1 биелсэн эсэх	Тийм.

Үнэлгээний дүгнэлт

Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль хэрэгжиж байгаа талаарх түргэн үнэлгээ хийхэд тус хуулийн 3, 25 дугаар зүйл хэрэгждэг, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24 дугаар зүйл заримдаг байдалтай хэрэгждэг, 23 дугаар зүйл хэрэгждэггүй; 4 дугаар зүйл хэрэгжиж байгаа нь санхүүжүүлэх эх үүсвэрийг орхигдуулсан, Залуучуудын хөгжлийг дэмжих санг байгуулахаас илүүтэйгээр хандив, хэрэгцээнд суурилсан байдлаар, нэг бол тухайн төрийн болон захиргааны байгууллагад хуваарилсан улсын, эсвэл орон нутгийн төсвөөр өөр үйл ажиллагаатай хавсран гүйцэтгэх туршлагатай байгааг сайтар судлах шаардлагатай байна.

Ялангуяа Хүүхдийн төлөө санг байгуулах шийдвэр гаргасан ч одоог хүртэл Залуучуудын хөгжлийг дэмжих санг байгуулаагүй, энэ талаар ямарваа нэгэн санал, санаачилга өрнөөгүй нь манай улсын нийт хүн амын 31.7 хувь, хөдөлмөрийн насны

хүн амын 49.2 хувийг 15-34 насны залуучууд эзэлж байгаа өнөө цагт бодлого, шийдвэрээ хэрэгжүүлэх улс төрийн хүсэл зориг дутмаг байна гэж дүгнэлээ.

Засгийн газар, яамд, агентлаг, Засаг даргын хамтын ажиллагаа, уялдаа холбоо, хичээл зүтгэл, нэгдсэн бодлогоор уг хуулийг хэрэгжүүлэхээр зорих нь ач холбогдолтой болохыг ганцаарчилсан болон бүлгээр ярилцахад олон төлөөлөгч онцолж байлаа.

Энэхүү хуулийн талаарх олон нийтийн ойлголт, мэдлэг дутмаг байхаас гадна залуучуудын иргэний нийгмийн төлөөлөл – төрийн бус байгууллага, хүний эрх хамгаалагч, хувь хүний тухайд тэр бүр хэрэглэж үзээгүй, хөдөлмөр эрхлээгүй, хөгжлийн бэрхшээлтэй, сургууль завсардсан залуучууд гол төлөв суралцах, хөдөлмөр эрхлэх талаас анхаарч байжээ.

Залуучуудын хөгжлийн төвийн үйл ажиллагааг тогтворжуулахад арга зүйн туслалцаанаас гадна хангалттай санхүүжилт шаардлагатай байдаг бол залуучуудын оролцоог нэмэгдүүлэхийн тулд ялгаатай нийгмийн бүлэг тус бүрийн оролцоог бүх шатанд хангах, татан оролцуулах, оролцож дадтал дэмжих, чадавхжуулах шаардлагатай байна. Мөн хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангахын тулд бодлогын түвшинд дүрэм, журам боловсруулах, батлахын зэрэгцээ хангалттай төсөв чухал байгааг үнэлгээнд оролцогчдын зүгээс онцолж байлаа. Үүнтэй уялдан дараах байдлаар түргэний үнэлгээний үр дүнд тулгуурлан зөвлөмжийг боловсруулсан юм.

Зөвлөмж

1. Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хуулийг 2018 оноос мөрдөж эхэлсэн ч одоог хүртэл тус хуулийн үзэл баримтлалын суурь – хэрэгжих үндэс болсон Залуучуудын хөгжлийг дэмжих санг байгуулаагүй учир хууль дээдлэх ёсыг эрхэмлэн даруй байгуулах, түүний үйл ажиллагаа болон санхүүгийн тайланг улирал бүр залуучуудад нээлттэй, ээлтэй, ил тод байдлаар хүргэх;
2. Тус хуулийн зүйл, заалт нэг бүрд хэрэгжиж байгааг хэмжих, хянан-шинжлэх, үнэлэхэд зориулсан тусгай хэмжүүр, шалгуур, шалгуур үзүүлэлт боловсруулан, ашиглах;
3. Тус хуулийн зүйл бүрийг хэрэгжихэд зориулсан төсвийн дүн шинжилгээ, зардлын задаргаа, тооцоо хийх, жил бүр шинэчилдэг байх;
4. Дотоодын хууль тогтоомжийн дагуу эн тэргүүнд яамд, агентлаг нэг бүр Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн холбогдох заалтыг чанд биелүүлэх, Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газар хэрхэн биелүүлж байгааг ил тод тайлагнах;
5. Төрөөс залуучуудын хөгжлийг дэмжих, тэр дундаа хувь хүний хөгжил; боловсрол, соёл, урлаг, спорт, шинжлэх ухаан; эрүүл мэнд; хөдөлмөр эрхлэлт; аюулгүй амьдрах, хөгжих орчин гэсэн чиглэлээр дэмжихдээ улирал бүр зарцуулах хүний, санхүүгийн, техникийн хангалттай нөөцийг оновчтой хуваарилж, тайлагнаж хэвших, үр дүнг хянах-шинжлэх, үнэлэх, суралцах;

6. Залуучуудын оролцоог дэмжих тэр дундаа нийгмийн хөгжилд залуучуудын оролцоог дэмжих; залуучууд шийдвэр гаргах үйл ажиллагаанд оролцох, нөлөөлөл үзүүлэх; сайн дурын ажилд оролцох оролцоог дэмжих; хүмүүнлэгийн ажилд оролцох оролцоог дэмжих улирал бүр зарцуулах хүний, санхүүгийн, техникийн хангалттай нөөцийг хуваарилж, тайлагнаж хэвших, үр дүнг хянах-шинжлэх, үнэлэх, суралцах.

___oOo___